

Upravnstvo: Ljubljana, Knačjeva
ulica 5. — Telefon št. 3122, 3123,
3124, 3125, 3126.
Inzeratni oddelk: Ljubljana, Selon-
burgova ul. — Tel. 3492 in 2492.
Podružnica Maribor: Gosposka ulica
št. 11. — Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica
št. 2. — Telefon št. 190.
Podružnica Jesenice: Pri kolovozu
št. 100.
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.
Podružnica Trbovlje: v hiši dr. Baum-
gartnerja.

JUTRO

Ponedeljska izdaja

Ponedeljska izdaja „Jutro“ — vsak ponedeljek jutraj. — vsa roča se posebej in velja po pošti prejemana Din 4.—, po raznašal-
cih dostavljena Din 5.— mesečno

Uredništvo:
Ljubljana: Knačjeva ulica 5. Telefon
št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126
Maribor: Gosposka ulica 11. Telefon
št. 2440.
Celje: Strossmayerjeva ul. 1. Tel. 65.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po
tarifu.

MADŽARSKA BLAMAŽA V ŽENEVI

Enotna fronta proti madžarski manjšinski politiki — Tudi Italija je pustila Madžarsko na cedilu

Ženeva, 23. septembra. d. Včerajšnja de-
bata v politični komisiji Društva narodov
je dala zastopnikom Male antante dobro-
došlo priložnost, da so pojasnili dejanske raz-
mere med Madžarsko in državami Male
antante glede na manjšinsko zaščito. To
priložnost je dal madžarski delegat Tibor
Eckhardt, ki je prekoračil meje, določene
v politični komisiji za manjšinsko debato
in ki je svoje izjave o manjšinah porabil
za utrditev svojega strankarskopoličnega
stališča na Madžarskem. Tako vsaj pre-
sodajo v Ženevi njegove izjave in s tega vi-
dika sta mu tudi odgovorila francoski de-
legat Massigli ter italijanski delegat baron
Aloisi. Toda niti na Madžarskem ne bodo
našli Eckhardta napadi proti Rumuniji
pozitivnega odmeva, če bodo madžarski
listi o njih poročali pošteno. Ostra zav-
rnitev rumunskega poslanika Antonia de
Iscanidra izjave madžarskega delegata
in prave namene skrbi madžarske vlade za
madžarske manjšine v državah Male an-
tante je jasno, in povsem primerno obraz-
ložil jugoslovanski stalni delegat pri Dru-
štvu narodov Konstantin Fotić.

Tudi s češkoslovaškim zunanjim mini-
strom dr. Benešom so se strinjali vsi člani
politične komisije, ko je obrazložil, da ne
morejo nastopi agentov, kakršni je n. pr.
dr. profesor Jechička, in napadi proti
državam, v katerih žive madžarske mani-
šine, koristiti niti tem manjšinam, niti po-
magati k zboljšanju odnosov med sred-
njeevropskimi državami.

V Ženevi se je moglo včeraj povsem do-
bro spoznati, do kakšnih posledic vodi po-
stopanje madžarske vlade v manjšinski
zadevi in kakšna odgovornost pada za dis-
kreditiranje manjšinske zaščite predvsem
in izključno na Madžarsko samo. To je
vsekakor resno svarilo v poslednjem času
madžarski vladi, ki hoče po polnomoj svoje
znanje politike s pomočjo revizionizma
skopiti na novo pot in sicer hujškanja mad-
žarskih manjšin v sosednjih državah. Po
včerajšnjih načelnih izjavah zastopnikov
vseh treh držav Male antante in tudi Mas-
siglia in Aloisia je sedaj madžarska vla-
da točno, kako presojalo v Ženevi njeno
novo znanje politike.

Massigli je poudaril v svoji izjavi, da
madžarski delegat po krivem identificira
politično komisijo DN z madžarskim par-
lamentom, italijanski delegat Aloisi pa je
sicer previdno, toda dovolj razumljivo na-
mignil Madžarski, da je Italija v njenih
pustolovskih podjetjih glede na manjšine
ne more podpirati.

Italijanski stališče

„Journal de Nation“, ki poroča o razpra-
vah politične komisije Društva narodov,
v kateri so bili zavrnjeni madžarski na-
padi proti državam Male antante, piše
med drugim:

Pomembnost je stundilo, da se je v nedav-
ni razpravi o intelektualnem sodelovanju,
ki jo je izjavil Tibor Eckhardt s svojimi
napadi proti Mali antanti, Italija vzdrže-
la od intervencije. Kljub rimskemu pro-
toku iz meseca marca, ki določa konzulir-
anje o vseh zadevah, ki interesirajo
skupno italijansko in madžarsko vlado, je
italijanski delegat smatral za potrebno,
da pusti svojega madžarskega tovariša
samega v borbi, ki jo je započel z zastop-
nikom češkoslovaške. Včeraj je baron
Aloisi, šef Mussolinijevih kabinetov, in-
terveniral v debati, toda ne, da bi poma-
gal Eckhardt u častnemu izhodu iz ne-
simpatične borbe, temveč, da mu sporoči,
da se tudi Italija ne strinja z njegovo me-
toda zlorabljanja Društva narodov. Za-
stopnik Italije se ni mogel izogniti, da ne
bi svojemu madžarskemu tovarišu javno
povedal, da je samo svet Društva nar-
dov pristojen za debato take vrste, ki jo
je hotel vsiliti skupščini.

Včerajšnja intervencija barona Aloisia
je dokaz, da ob tej priliki rimski proto-
kol ni bil v veljavi. Ali Madžarska prej-
ni vprašala za svet Italije, ko se je od-
ločila, da se izpostavi nevarnosti takega
poraza v Ženevi, ali pa je to storila in
Italija ni obvestila Madžarske, da se ne
bo strinjala s takim poizkusom za re-
ševje samega statuta Društva narodov.
Drugeče se ne more tolažiti italijansko
javno deesviranje madžarske teze, da se
morejo bodisi konkretne kršitve manjšin-
skih obveznosti s strani katerekoli drža-
ve spravljati v razpravo tudi pred skup-
ščino Društva narodov.

Ali se more ta taktika s širvanjem
madžarskih interesov smatrati kot znak
približanja Italije k Mali antanti zaradi
avstrijskega vprašanja, bo morda pojas-
nila skorajšnja bodočnost. Mala antanta
je v Ženevi pokazala svojo kompaktnost.
Čeprav je bil madžarski napad izvršen to-
krat samo proti Rumuniji, so vse tri nje-
ne delegacije razumele, da je ta napad
napravljen proti vsem. Zato so soglasno na-
stopile v obrambi skupnih interesov, ki
so v tem primeru identični s splošnimi
interesi miru ter ureditve razmer v Ev-
ropi.

Uspeh Male antante v razpravi o man-
jšinskih obveznostih je nedvomen, ker so
njeno stališče podprle tudi velesile in za-
gotovile spoštovanje obveznosti, pri čer-
mer so zavrnile Madžarsko na pravo pot,
pred svet Društva narodov, kjer lahko
zahteva svoje, ako ima kaj zahtevati.

Madžarska na razpotju

Pariz, 23. septembra. A.A. Havas poroča:
»Temperatura prinaša članek pod naslovom
»Madžarska in Srednja Evropa«. Pri članku
obravnavajo razmerje med Madžarsko in nje-
nimi sosedi. Italijansko-madžarski sporaz-
um se je sklenil v dobi zblizanja med Ita-
lijo in Nemčijo, ko se je italijanska diplo-
macija zavzemala za revizionizem, napetost
med Italijo in Nemčijo zaradi dogodkov v
Avstriji je pa to politiko popolnoma podrla.

Madžarska bo najbrže prisiljena izbirati
med prijateljstvom z Italijo, ki ji je doslej
prinealo dragocene koristi tako na politič-
nem, kakor na gospodarskem polju in brez
katerega Madžarska pač ne bi mogla dolgo
zavzemati sedanjega mesta v srednji Ev-
ropi, in med sporazumom med Nemčijo, ki
bi pa po sili razmer napravil iz nje pod-
rejenega agenta nemške hegemonije v Po-
dunavju. Članek zaključuje, da je v in-
teresu Madžarske, če se pridruži tistim, ki
delajo za obnovo srednje Evrope.

Gospodarsko sodelovanje z Nemčijo

Sestava gospodarskih odborov za izpolnitev trgo-
vinskih stikov med našo državo in Nemčijo

Beograd, 23. septembra. d. V trgovinski
pogodbi med našo državo in Nemčijo, ki je
bila sklenjena 1. maja, določa čl. 31, da
ustanovi vsaka izmed obeh pogodbenih drž-
av svoj gospodarski odbor z nalogom, da
na podlagi stalnih neposrednih stikov z
oblastmi in gospodarskimi krogi vsake iz-
med obeh držav proučujeta vsa vprašanja,
kako bi se povečala možnost plasiranja
nemškega blaga v Jugoslavijo in jugoslo-
venskega v Nemčijo. Nadalje naj proučita
učinke določb, ki bi mogle nepovoljno vpli-
vati na izvoz ene izmed pogodbenih drž-
av. Zaključni protokol tudi določa, da
imata ta dva odbora posvetiti vso pozor-
nost vprašanjem, kako naj bi se prilagodile
gospodarske panoge v Jugoslaviji, da bodo
proizvajale blago, kakršno bo čim bolj pri-
merno za uvoz v Nemčijo.

Na podlagi omenjenega člena trgovinske
pogodbe je nemška vlada sestavila nasled-
nji odbor: predsednik Sarow, ravnatelj go-
spodarskega ministrstva; člani: Maks Mil-
ler, svetnik ministrstva za prehrano in

kmetijstvo; Viljem Seidel, svetnik finanč-
nega ministrstva, Hermann Reinhard, svet-
nik gospodarskega ministrstva, Klodius,
svetnik zunanjega ministva, Valter Hess,
tajnik nemškega poslanstva v Beogradu,
Karl Schnurr, tajnik nemškega poslanstva
v Budimpešti.

Jugoslovanski odbor je sestavljen minis-
ter za trgovino in industrijo Demetović ta-
kole:
predsednik Milivoje Pilja, načelnik trgo-
vinskega ministrstva; člani: dr. Milan La-
zarević, načelnik trgovinskega ministrstva,
Milan Novaković, načelnik kmetijskega mi-
nistrstva, ministerialni svetnik Radmilo
Bujdić, dr. Ivan Božić, tajnik zunanjega
ministrstva, dr. Milutin Petrović, šef ura-
da za kontrolo nad izvozom živine, Edo
Marković, generalni namestnik PRIZADA,
Milan Antula, šef oddelka trgovinskega mi-
nistrstva. Generalni tajnik odbora je Zvo-
nimir Janković, šef kabineta trgovinskega
ministrstva.

Pred važnimi odločitvami ženevskih diplomatov

Prihodnji dnevi bodo prinesli razčiščenje v pogajanjih
za zaključitev vzhodnega pakta

Pariz, 23. septembra. d. Na včerajšnji
seji vlade pod predsedstvom predsednika
republike Lebruna je zunanji minister
Barthou podrobno poročal o diplomat-
skem položaju v Ženevi, predvsem pa o
vstopu Rusije v Društvo narodov, o za-
gotovitvi neodvisnosti Avstrije na podlagi
mirovnih pogodb, sklenjenih v Versailles-
su in Saint Germainu, o pogajanjih za
zaključitev vzhodnega pakta o medseboj-
ni pomoči, kakor tudi o pripravah za
francosko-italijanske razgovore v Rimu.

Bodoče sodelovanje Rusije v Društvo
narodov ocenjuje vodja francoske zuna-
nje politike kot čimljatja, čegar pomen bo
za organizacijo evropskega mira zelo ve-
lik. Načrt Litvinova, po katerem bi se
jamstva za mir ojačala s sistemom po-
godb o medsebojni pomoči in z osnova-
njem stalnega mirovnega sveta v Ženevi,
je identičen s stremiljenji Francije. Fran-
coska politika ni naperjena, kakor tudi
ruska ne, proti nobeni evropski velesili.
Ako se bo Poljska, ki je sklenila z Nem-
čijo zaupne dogovore, izognila sodelova-
nju pri vzhodno-evropskem paktu o med-
sebojni pomoči, bosta Francija in Rusija

skušali doseči mir v vzhodni Evropi po
drugi poti. Sedaj gre predvsem za to, da
se ustvari jasen položaj. Če bo Poljska
priznala prednost zvezi z Nemčijo in če
bo svojo bodočnost vezala z njo, bo mo-
rala Francija pač izjaviti potrebne posle-
dice. Litvinov je poljskemu zunanjemu
ministru Becku predlagal v Ženevi politič-
no in gospodarsko sodelovanje Rusije
in Poljske, kar je podprla tudi francoska
diplomacija, proti pričakovanju pa Beck
ni hotel prijeti pogajanj o tem ruskem
predlogu. Iz tega odklonilnega stališča
Poljske naprav francosko-ruskim po-
budam sklepano, da korakata poljska in
nemška vlada v svojih diplomatskih po-
gajanjih v isti smeri. Prihodnje dni bo-
sta Barthou in Litvinov proučila možnost
vzhodno-evropskih regionalnih pogodb
pod rusko-francoskim jamstvom. Na fran-
coski strani pričakujejo, da bodo ti raz-
govori v Ženevi imeli pozitivne uspehe.

Pariz, 23. septembra. A.A. Francoski zu-
nanji minister Louis Barthou je odpotoval
nocoj v Ženevo, kamor bo prisel jutri
zjutraj.

50 ljudi v plamenih

Tragedija brezposelnih v češkoslovaškem premogovni-
ku — 27 ljudi opečenih do smrti

Katovice, 23. septembra. d. Na ozemlju
premogovnika pri Rudi, približno 800 m
daleč od nemške meje, so je včeraj pri-
šlo grozna nesreča. Odpadke, ki jih iz-
ločujejo v separaciji od dobrega premoga,
po večini praš, med katerim pa so tudi ko-
si premoga, odvažajo z vagoni na poseben
kraj. Te vlake spremlja običajno množica
brezposelnih, ki se preživljajo na ta način,
da izkopavajo iz teh odpadkov posamezne
kose premoga ter jih prodajajo. Ko so ta-
ko včeraj spremljali vlak s premogovnimi
odpadki, je nekateri švigali iz enega iz-
med vagonov ogromen plamen 15—20 me-
trov visok in 20 m širok. Čeprav je pla-
men trajal samo štiri sekunde, so bile po-
sledice katastrofalne.

Približno 50 brezposelnih, ki so bili sle-
dajo v bližini vagona, je plamen zajel ter
jih grozno opekel. Odigrali so se strašni
prizori. S premogovnim prašom pokrita
obleka nesrečnikov je pričela goriti v pla-
menih. Slučni živim gorečim bakljam so
začeli begati okrog kričaje na pomoč. Mnog-
im so odpadla zgoljena ušesa in nogavi,
nekj ženski pa celo prsa. Nekateri so od-
hiteli preko žarečega pepela po pobočju
ter planili v bližnje mlako, da bi pogostili
plamene, ali pa so se valjali po blatu, ki je

nastal pri gašenju premoga. Pri požarkih,
da bi strgli obleko s telesa so si mnogi
nesrečniki odrgali tudi cele kose mesa.
Obupno kričanje nesrečnikov se je čulo v
500 m oddaljeno vas, odkoder so takoj
prihite reševalci pod vodstvom policijskega
poveljnika. Smrtno varno je bilo raz-
njenih 27 oseb, hujše 15, ostali pa lažje.

Nesreča je brzokone nastala, ker so vsled
neprevidnosti na premog naložili tudi ža-
reč pepel, zaradi česar v notranjosti na-
stati premogovni plini niso mogli uhajati
ter so eksplodirali.

Ostavka zagrebskega župana

Zagreb, 23. septembra. d. Glede na do-
ločbe novega zakona o mestnih občinah, po
katerih državni in samoupravni uslužbenci
ne morejo biti predsedniki občin, je dr.
Ivo Krbeč podal ostavko kot župan, ker
stopi jutri novi zakon v veljavo.

Obsedno stanje v Španiji

Madrid, 23. septembra. d. Vlada je z
danasnjim dnem proglasila nad vso špa-
nijo obsedno stanje.

Sestanek gospodarskega sveta Male antante

Določitev stališča Male antante za pogajanja v gospo-
darski reorganizaciji Podunavja

Beograd, 23. septembra. p. Konferenci
gospodarskega sveta Male antante, ki bo
jutri pričel svoje delo v Beogradu, se pri-
pisuje poseben pomen, ker bo morala pro-
učiti praktične uspehe sklepov prejšnjih
konferenc, ki so stvarni, kar najbolj doka-
zujejo statistike o povečanju izmenjave
blaga v prvih devetih mesecih letošnjega
leta med Jugoslavijo in češkoslovaško ter
Rumunijo in češkoslovaško, in bo morala
na podlagi svojih ugotovitev izvesti goto-
ve korekture teh sklepov, v kolikor se je
pokazalo potrebno.

Poleg zelo važne analize dosedanje bi-
lance gospodarskega sodelovanja se bo
moral gospodarski svet Male antante ba-
viti s vsemi aktualnimi vprašanji gospo-
darskih odnosov med državami Male an-
tante, kakor so povečanje izmenjave bla-
ga, prometna politika v zvezi s plovo na

Dunavu, sodelovanje poštinih in brzojavnih
uprav, poštinih hranilnic itd.

Razen s temi zadevami, ki se tičejo čisto
notranjih odnosov med državami Male
antante, se bo moral gospodarski svet ba-
viti na svojem zasedanju v Beogradu v zve-
zi s pogajanj, ki se vodijo v Ženevi, tudi s
predlogi za gospodarsko reorganizacijo
Podunavja, ker se neposredno tičejo gospo-
darske politike Male antante, pri čemer
ima odločiti skupno stališče za bodoča po-
gajanja s drugimi prizadetimi državami.
Mala antanta je poslovala naglo in učin-
kovito. V gospodarski pogledu je dala naj-
lepši zgled drugim državam srednje Evrope
ter pokazala tudi pot, po kateri bi imele
iti, da bi prišle do končnega cilja, do ure-
njenja velike gospodarske federacije po-
dunavskih držav.

Zbor ferijalcev na Bledu

15 let dela koristne splošne dijaške organizacije, katere
početki segajo že v predvojne čase

Bled, 23. septembra.
V vrsti društev, ki delujejo za jugoslo-
vensko edinstvo, se mora na prvem mestu
imenovati dijaško društvo Ferijalni savez.
Početki tega društva, ki se je najprej ime-
novalo Podistiška zveza in ki je izšlo iz
vrat Preporodovcev, segajo daleč nazaj, v
predvojno dobo. Smoter same organizaci-
je je bil, da slovenski Preporodovci potom
potovanj spoznavajo svoje najbližje sode-
le, Hrvate in Srbe, in da na ta način pro-
pagirajo idejo zedinjenja vseh Jugosloven-
ov. Organizacija sama je bila revolucio-
narnega značaja, ki ga je pa izgubila, ko
so se ob polomu habsburške monarhije vsi
Jugoslovni uedinili v lastni državi. Delo-
vanje društva se je iz Slovenije kmalu raz-
širilo preko vse države. Namestu starega
imena je dobilo društvo ime Ferijalni sa-
vez, revolucionarni program pa je zame-
njalo z novim; osnovna ideja, da potovanjih
se medsebojno spoznavati, pa je ostala kot
vodilna nit. Potovanja naj bodo glavno
sredstvo, da se dijaštvo spoznava, da spo-
znava svojo domovino, da se na ta način
vzgoji v nacionalno trdne značaje, da iz
njih postanejo vredni in koristni državlji-
ni. K temu svojem osnovnemu programu
je organizacija dodala še kulturni in so-
cialnoekonomski del, tako da deluje kon-
struktivno na vseh področjih. V tem smi-
slu se je društvo lepo razvijalo in beleži
danes prav zavirljive uspehe.

V tem letu slavi organizacija petnajst-
letnico obstoja in da se ta čim dostojneje
proslavi, je upravni odbor Ferijalnega sa-
veza sklenil, da bo jubilejni kongres orga-
nizacije v njeni zibelki, v Sloveniji. Kot
mesto kongresa je izbral odbor naš divni
Bled, da s tem še bolj podkrepi značaj pro-
slave. Lepo vreme je omogočilo, da so pri-
teli na kongres ferijalci prav iz vseh de-
lov države, od Vardarja, Dunava, Bosne in
Jadrana, da s skupnim nastopom manife-
stirajo ferijalno idejo in jugoslovensko
edinstvo.

Kongres je otvoril ob 9. dopoldne v lepi
dvorani blejskega Sokolskega doma pred-
sednik upravnega odbora Ferijalnega sa-
veza profesor g. Radoje Knežević iz
Beograda. Pozdravil je zastopnika Nj. Vel.
kralja, kapetana I. klase g. Petrovica, na
to pa so se odpodale vdanostne brzojavke
Nj. Vel. kralju in pozdravne brzojavke mi-
nistru prosvete g. Riji Šumenkoviću, mini-
stru za trgovino in industrijo g. Juraju
Demetoviću in prosvetnemu ministru g.
Ognjanu Kuzmanoviću. Nadalje je pozdrav-
il zastopnika ministra prosvete prosvet-
nega inspektorja g. Prvislava Zarića, za-
stopnika notranjega ministra in bana drav-
ske banovine, prosvetnega inspektorja g.
Vrhovnika Prana, župana občine Bleda g.
Antona Vovka in zastopnico glavne uprave
Profesorkega društva profesorico go. Ka-
tarno Jovičević in vse ostale goste in
delegate. — V nadaljnjem je podprl de-
lovanje društva v zadnjih petnajstih letih.

Vsem delovanju organizacije se jasno vi-
dita dve periodi, prva od l. 1919. do 1929.
in druga od l. 1929. pa do danes. Prvo pe-
riodo je treba smatrati kot mladostno do-
bo društva, ko so se še snovale podružnice
in ko je moral vsak ferijalni pokret odstra-
niti nešteto ovir, da se je mogel čvrsto
ukoreniniti in razširiti. Jasno je, da je bil
začetek skromen, toda člani so se z vse-
ljem oprizeli dela in na kongresu v Sara-
jevu l. 1921. so se pokazali prvi večji uspe-
hi. Kasneje je v društvenem delovanju na-
stal zastoj zaradi notranjih društvenih pre-
miov, dokler se ni l. 1929. začelo za ves
pokret zanimati Profesoroko društvo in ni
prevzelo vodstva v svoje roke, saj je pre-
težna večina članstva srednješkolsko dija-
štvo. S tem je nastopila nova doba v dru-
štvenem delovanju. Ministrstvo prosvete je
izdalo nova pravila, katerih jedro je, da
morajo izrazito dijaško društvo voditi lju-
dje, ki so v neposredni zvezi s šolo: učite-
lji in profesorji. V društvu so se notranje
razmere zadovoljivo uredile, uspehi niso iz-
ostali, tako da danes lahko s ponosom gla-
damo nanj.

Pro otvoritvenem govoru predsednika
prof. Kneževića je pozdravil kongres g.
dr. Jože Mihelak, profesor iz Ljubljane
in predsednik dravske oblasti Ferijalnega
saveza, ki je v svojem govoru izrazil vse-
lje, da more pozdraviti ferijalce v Slove-
niji. Da se vrši kongres na Bledu, ni slu-
čaj, temveč ideja, da se da kongresu čim
slavnostnejše obeležje. Ferijalni savez po-

meni danes eminentno važno institucijo in
vzgojni faktor v vzgoji jugoslovanskega
dijaka. Kongresistom želi čim boljših uspe-
hov pri delu in najlepših vtiskov iz Bleda.
Besede dr. Mihelaka so zborovalci sprejeli
z velikim odobravanjem.

Za njim so pozdravili kongres še gg. in-
spector Zarić, inspektor Vrhovnik,
župan Vovk, g. Jovičevića in g. dr.
Maček Viktor, odvetniški koncipient iz
Ljubljane, v imenu onega kadra starih fe-
rijalcev, ki so že izven vrst aktivnih član-
ov. Žal mu je, da ne more pozdraviti kon-
gresa tudi v imenu nenadno preminlega
pokojnega dr. Janžeta Novaka, ustanovi-
telja društva in njegovega prvega ideolo-
ga. Ferijalci so počastili njegov spomin
stojte z vzklikom Slava! Kongresu želi go-
vornik mnogo uspehov in obljube, da bo
ta stari kader vedno stal ob strani mlaj-
šim ferijalcem tako z nasveti kakor tudi s
pozitivnim delom.

Nato so še pozdravili kongres prof. g.
Vladimir Lapač in v imenu ljubljanske
sekcije Profesorkega društva in profesor
g. Planina iz Kranja v imenu direktorja
kranjske gimnazije. Kongresu so poslali
pozdravne brzojavke občini Bol in Jelsa,
sreski načelnik iz Radovljice, g. Korenić,
načelnik srednjega šolstva pri ministrstvu
za trgovino in industrijo in direktor mari-
borske klasične gimnazije dr. Mastnak.

Zatem se je pričelo poslovno poročilo
za preteklo poslovno leto, iz katerega
posnemamo, da je društvo delovalo v vseh
smereh prav zadovoljivo, čemur je mogo-
go pripomogel agilni predsednik prof. g.
Knežević. Izdelala so se nova pravila in
poslovnik, kjer je določeno, da se poleg
obstoječih devetih oblasti društva po ba-
novinah ustanove še posebne akademske
oblasti v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani.
Na ta način so se akademiki popolnoma
oddelili od srednješolcev, sama admini-
stracija pa je s tem pridobila, ker je
mnogo olajšana. Kakor vsako leto, tako
so se tudi letos posvetovali po večjih mestih
osnovala zavetlišča, ki nudijo dijakom
brezplačno prenočišče; v tem pogledu se
še beleži napredek, ker je društvo kmalo
precejšnje množino postelj. Tudi leto-
vališča-kolonije so glede na prejšnja leta
kazala vidno izboljšanje. Vsega je bilo
5 kolonij, in to pri Sv. Stevanu, v Orebi-
ci, Bolu, Jelsi in Škofji Loki. Pri Sv.
Stevanu se gradi velika stavba, kjer bo
nastanjena stalno vsako leto dijaška ko-
lonija. Tudi posamezne oblasti so poka-
zale lepe uspehe, najlepše pač dravska,
kjer je ferijalni pokret najbolj razširen
in jo vodi neumorni delavec g. dr. Mihe-
lak. Denarno stanje je prav zadovoljivo,
kar znači, da je organizacija na čvrstih
temeljih in da ima dobro vodstvo. Član-
stva je letos preko 20.000; od l. 1927. se
je povečalo za 100%.

Poročilo je bilo po krajši, a stvarni de-
bati soglasno sprejeto. Med tem je veri-
fikacijski odbor overil delegate in se je
prešlo na ostali dnevi red, na volitev
različnih kongresnih odborov. Nato je
predsednik nadzornega odbora prečital
poročilo in predlagal razrešnico, ki je bila
podeljena soglasno. S tem se je dopol-
dansk zasedanje prekinilo in se nadalje-
valo popoldne.

Takoj po popoldanski otvoritvi je pred-
sednik g. Knežević razjasnil, da je po
žrebu izpadlo iz odbora 7 članov, katere
bo treba na novo izvoliti v soglasju s pra-
vili. Po kratkem posvetovanju je bila
predložena ena sama lista, ki je bila so-
glasno sprejeta. Predsednik ostane še na-
dalje prof. g. Knežević.

Vse ostalo delo kongresa je poteklo v
složenem sodelovanju vseh. Razpravljalo
se je o notranjih društvenih zadevah in
o smernicah za bodoče društveno delova-
nje, tako da so se ferijalci razšli z zado-
voljstvom in z novimi mislimi za delo. Ju-
trri bodo udeleženci kongresa napravili iz-
lete v Vintgar in v Bohinj, da se po du-
ševnem delu malo razvedre in si ogledajo
naše najlepše kraje.

Sam kongres je bil izvrstno organizi-
ran. Za prenočišče in hrano je poskrbel
g. Kenda v Park hotelu. Seveda je naj-
več dela izvršil predsednik dravske obla-
sti Ferijalnega saveza g. dr. Mihelak.

INSERIRAJTE V „JUTRO“

Žrtve jetike v Mariboru

Med umrlimi za jetiko je 30 odstotkov delavcev

Maribor, 22. septembra. Državni protituberkulozni dispanzer v Mariboru, ki ga vodi specialist dr. Valentin Varl, je objavil zanimivo statistiko o umrlivosti za tuberkulozo v mestu Mariboru za 5 let nazaj. Po teh podatkih je bilo v Mariboru v tem času med umrlimi na tuberkulozo 30 odst. delavcev, 21 odst. obrtnikov, 17,5 odst. železničarjev, 12,5 odst. uradnikov, 10 odst. zasebnikov, 5 odst. dijakov in 4 odst. učiteljev. Čeprav je ugotovljeni odstotek delavcev, ki so umrli za jetiko, zelo visok, vendar ta številka ne ustreza povsem dejanskemu stanju. Mariborsko delavstvo stanuje povsem izven mesta v cenejših stanovanjih in zato ne pridejo vsi pri statistiki za mesto Maribor v poštev. V resnici pa je mnogo več jetike med delavstvom, ki dela za minimalne mezde v nezdarih obratnih prostorih, v orahu, brez zadostne ventilacije. Protituberkulozni dispanzer bo imel prav pri pobujanju jetike med delavstvom še mnogo dela.

Dispanzer, ki ga je ustanovila in spočetka vodila Protituberkulozna liga, je pred štirimi leti prešel v državno upravo. Pri zdravstvenem domu se je ustanovil poseben oddelček za jetiko s postajo za pnevmotoraks in za drugo terapijo tuberkuloze. S tem je bilo mnogo pomagano predvsem siromašnim rekonvalescentom, ki so vračajo iz bolnic in sanatorijev, ker lahko na ta način ambulatorno brezplačno nadaljujejo zdravljenje. Dispanzer je uvedel obvezno reakcijo sedimentacije krvnih teles, ki jo je napravil v 252 primerih, in si pridobil mnogo izkušenj v pogledu te važne reakcije. Dispanzer živahno sodeluje tudi s postajo za rekonvalescento, ki posluje pri ekspozituri OUZD. Lani je dispanzer pregledal 1266 bolnikov in 1288 bolnic in ugotovil pri prvih 265, pri drugih pa 258 primerov odprte tuberkuloze. Umetnih pnevmotoraksov je izvršil 338, obsevani 274, obiskov na domu 190.

Smrtna nesreča kolesarja

Pri Novi gori sta zadela drug v drugega dva kolesarja, izmed katerih je eden zaradi počene lobanje izdihnil na kraju nesreče

Novo mesto, 23. septembra. Danes je Društvo kmečkih fantov in deklet v Gotni vasi priredilo kolesarsko dirko na Gorjance, pri kateri je startalo 7 dirkačev. Kmalu popoldne se je napotil v Vinjo vas nakupovat železo 22letni posestnikov sin Anton Turk iz Gornje Težke vode, ki se je okrog pol 16. vračal proti domu. Na poti je naletel na državni cesti pri Novi gori ob kilometrskem kamnu 801 na dirkača Riflja, uslužbenca pri trdnici Pavčič v Novem mestu. Ker je Turk

vozil po napačni, levi strani, sta oba trčila v polnem zaletu skupaj. Turku, ki je odletel daleč s koieso na cesto, je ob padcu počila lobanja ter je obelzhal takoj mrtve, medtem ko se je Rifljev onesvestil. Na kraj nesreče poslani vojaški avtomobil je ponesrečenca prepeljal v neko gostilno v Gotni vasi, kjer se je Rifljev zavedel in nadaljeval potem pot sam v mesto. Tragično umrlega Turka so prepeljali njegovi starši na dom.

Mirna ljubljanska nedelja

Ljubljana, 23. septembra. Prva jesenska nedelja je bila poletno sočnina in so Ljubljančani z njo lahko zadovoljni. Sicer je bilo davi mesto do 10. v gosti megli, a ko se je dvignila, smo imeli najlepši dan. Zato ni čudno, da je bilo v kopalnicah precej živahno. Mirja je imela popoldne kar lepo število obiskovalcev. Prav tako jih je bilo precej na Savi in Ljubljani. Lepo nedeljo je izkoristilo tudi na tisoče izletnikov.

Kronika nesreč je bila majhna. Snoci so morali reševalci na Dunajsko cesto, kjer je neki avtomobilist povzročil 31-letnega brezposelnega mizarja Edvarda Anžurja iz Glinka pri škofiji. Anžur je dobil precej hude notranje poškodbe. Popoldne je našel policijski stražnik na Poljskani cesti ležega brezposelnega delavca Antona Jeršeta, ki je padeš z lestve, ko je hotel iti spat na svisli. Najbrž je bil mož malo okajen. Bil je nezavesten in je njegovo stanje precej resno.

Krjavljeva koča je prvi dolenski planinski dom

Litija, 23. septembra. Naša lepa, valovita Dolenska je v turško prometnem ozirju pastorka. Zapoštevana je bila dolga desetletja in so jo posejali le samotni planinci. Pa so Dolenci strumno sami stopali na noge. Ustanovili so si »Krkoc, Smučarski klub »Polje« in v vseh pomembnejših krajih Dolenske turško-prometna društva, ki vabijo tujce. Razen tega so se začeli graditi planinski domovi.

Nedavno je bila izročena prometu prva planinska koča na Dolenskem, ki stoji na Občnem med Litijo in Stično. Vsi ti kraji so znani že tudi povprečnemu inteligentnemu iz naše literature. Levstik je hodil tod okrog in Jurčiča je dalo to okolje. Deseti brat je živel v našem srozu in iz naših smrek je dobil Krjavljovo svoje žlice.

Prav zanimiva je zgodovina ustanovitve prve planinske koče na Dolenskem. Zgradila jo je majhna vrsta rodoljubnih učiteljev in učitelj iz Stične in okolice s pomočjo dolenskih študentov. Svoje prihranke so zlagali na kup in danes je krona tega truda Krjavljeva koča na Občnem.

Obolno je zajetna gmeta na sredi litijskega sroza ter loči potokce, ki se stekajo na sever v Savo in za jug v Krko. Za Jančjem je v tem predelu najvišji hrib, 771 m visok, ki ga vidi tudi popotnik iz vlaka z zaveske proge pri Lonočah.

Predzadnji nedeljo se je zbralo klub skromni reklamni mnogo občinstva iz Ljubljane, Litije, Stične in iz drugih krajev Dolenske, da prisostvujejo otvoritvi koče. Ob krasnem solnčnem dnevu je pozdravil občinstvo v imenu graditeljev visokošolec g. Julče Verbič, slavnostno besedo pa je izpregovoril planinski starosta in predsednik litijske SPD g. Ferdo Tomazini.

Zastopnik »Polja« g. Jože Zupančič je prinesel čestitke sosednjih planinarjev. Poudaril je velik napredek turizma na Dolenskem in je povedal veselo sporočilo, da bo v kratkem otvoritev novega doma pri Sv. Duhu nad Višnjo goro. Pripravljajo pa se tudi žužemberčani za graditev doma v svoji okolici. Ravatelj g. Špende je pozdravil Krjavljovo kočo v imenu osrednjega odbora SPD, planinski senior gosp. Kornčan pa je nazdravil dolenskim planinarjem v imenu »Piparjev«, ki so položili temelje naši SPD. Planinari in planarice, kmečki fantje in dekleta so se strnili pod vodstvom šmarškega upravitelja g. Kovačiča Maksa v Krjavljev pevski zbor ter so vneto prepevali med posameznimi govori in kasneje vse popoldne.

Popoldne so prišli v velikem številu okoliški kmetje in je zavladalo po solnčnih travnikih poleg koče veselo življenje.

Čakovec je mesto

Čakovec, 23. septembra. Z večerajšnjim dnem je postal Čakovec v Medmuru mesto. Kakor pravi zgodovina, je dobil Čakovec svoje ime po grofu Čaku, ki je živel ob koncu XII. stoletja. Tada je Medmurje pripadalo Hrvaški, pozneje pa je večkrat menjalo gospodarje in je imelo prav burno zgodovino, zlasti za časa Zrinjskih, ki so bili dalje časa gospodarji te pokrajine.

Večina čakovskega prebivalstva je vedela dolgoletno borbo, da si je priborila naslov mesta, ker je velik del občanov deloval z vsemi silami proti njim. Vsekakor pa je Čakovec dovolj velik kraj in je njegovo imenovanje za mesto čisto upravičeno.

K zgodovini šentpeterske vojašnice

V zadnjem času se je mnogo pisalo in razpravljalo o tem, da bi adaptirali staro šentpetersko vojašnico v Ljubljani za oddelke splošne bolnišnice, ki ji tako zelo primanjkuje prostora. Načrt pa je propadel. Če bi ostalo pri prvotnem načrtu, bi dobil rek »nič novega pod soncem« novo potrdilo, zakaj ta stara stavba je bila, kakor nam prica domača zgodovina, že v 17. stoletju lazaret, ki je bil pozneje spremenjen v vojašnico.

V začetku 18. stoletja je bila ljubljanska vojašnica na Zabjeku. Mestna občina pa je smatrala, da stara stavba ni več namenu primerna in je hotela sezidati novo vojašnico. Leta 1732 je izgotovil stavbenik Janž Jurij Schmidt načrt za vojašnico in dobil zanj honorar 4 goldinarje iz mestne blagajne. Toda načrt je obelzhal neizvršen, zakaj se leta 1748, je izvršil mestni stavbenik Candido Zulliani drug načrt in dobil za svoje delo honorar 8 goldinarjev 20 krajcarjev, za dve nadaljnji kopiji pa še 4 goldinarje.

Zidava vojašnice se je izvršila s adaptacijo starega lazareta pri Sv. Petru. Ta lazaret so zgradili skupno mestna občina in deželni stanovi v letih 1612 do 1635. Lazaret je bil nekakšna ubožnica in hiralnica. V dohah raznih epidemij je bila tukaj tudi izolirnica.

Adaptacija se je izvršila v začetku samo za nastanitev ene vojaške čete, in je bila zgradba prilična do leta 1780., ko so ji nadzidali eno nadstropje.

Ko je bila sklenjena adaptacija lazareta v vojašnico, so se obvezali ljubljanski meščani, da bodo prispevali dve leti po dva tisoč goldinarjev. Ta vsota 4000 goldinarjev se je razdelila na hišne posestnike. K tej vsoti je dalo mesto še hišo, vredno 18.000 goldinarjev. Poedini hišni posestniki so plačevali po 1 do 5 goldinarjev. Največ prispevkov po 4 gld. so plačevali posestniki iz šentpeterske predmestja, kjer je bilo takrat mnogo usnarjev, strojarjev in mesarjev. Posestniki v notranjem mestu, kjer so imeli svoje hiše plemenitši in trgovci, so plačevali po 5 goldinarjev.

Pri šentpeterski vojašnici so bili tudi hlevi, zato je prirejala na prostranem dvorišču vojašnice leta 1790. jahaška družba svojo dirke in predstave. Tako poroča istega leta »Leibacher Zeitung«: »Dne 25. in 26. septembra je pokazal g. Mathien, kraljevi angleški konjar, katerega sta že obdvovala Dunaj in Madrid, tudi pri nas v naši vojašnici, kamor je prišlo sila mnogo ljudi iz mesta, dokaze svoje in svoje družbe splošno znane umetnosti na konju. Konji in jezdec, bodisi, da se obdružuje pripravnost in urnost drugih, ali pa lepo in hitrost prvih, vsekakor zaslužijo oboji, da se jih vidi in potem poznavalec umetnosti ne more odrekat družbi svojega priznanja.«

Šentpetersko vojašnico omenja leta 1793. tudi nemški turist: »Zunaj mesta Ljubljane je velika, v štirikotju zidana vojašnica, katere notranje stene na dvorišču so temnomodro prepleksane. To pa zaradi vojakov pri večanju, ker jih slepijo bele stene, zlasti če jih obseva sonce. Tudi oficirji laže razlikujejo bele vojake, njihove puške in njihovo premikanje. — Tudi profesor Benedikt Franc Herrmann omenja v svojem potopisu »Potovanje po Avstriji, Štajerski, Koroski, Kranjski, Italiji, Tirolski Salcburški in Bavarski« (1780) pri opisu Ljubljane med najbolj znamenitimi poslopji poleg rotozva, gledališča, Gruberjeve in Zoisove palače tudi vojašnico v šentpeterskem predmestju.

Prvi polk v šentpeterski vojašnici je bil takratni domači pešpolk št. 43 grofa Antona Thurna Valsassina. Bil je ustanovljen leta 1715. kot polk grofa Wallisa in je bil leta 1809. v začetku francoskega medvladja na Kranjskem kot polk barona pl. Simbsche razpuščen. — Gojenci polkovne kadetne šole Thurn Valsassina so priredili leta 1877. več diletantskih predstav v stanovskem gledališču v Ljubljani. Igrali so v prid ljubljanske ubožnega sklada pod vodstvom nadporočnika Grosslilera, med ostalimi tudi žaloigro v petih dejanjih, ki je obravnavala hvalčeno snov — Wallensteina —, dolgo pred Schillerjevim mojstrskim delom!

Po odhodu Francozov je prišel v šentpetersko vojašnico še leta 1816. domači pešpolk št. 17, poznejši Khunovci, katerim so vzdeli ime »kranjski Jančevci«. Leta 1893. je prišel kader pešpolka v Celovec, po en bataljon pa je ostal vedno v šentpeterski vojašnici. Med svetovno vojno je bil kader 17. pešpolka premeščen v Judenburg na Zgornje Štajersko, kjer se je izvršil leta 1918. znani vojaški upor s tako žalostnimi posledicami. Ob početku svetovne vojne so odkorakali prvi pohodni bataljoni kranjskih Jančevov iz šentpeterske vojašnice, od katerih za veliko množico ni bilo več povratka v domovino. (Po starih virih — R. D.)

Beograjska pravoslavna stolnica

Beograd, 23. septembra. Pravoslavne cerkve pri nas navadno niso velike. Velik del pravoslavnih verskih obredov se ne opravlja v cerkvi, temveč na prostem, ali pri vernikih na domu, pa so zato večje, razsežnejše cerkvene stavbe tudi nepotrebne. Je pa tudi resnica, da naši pravoslavni bratje, daski se jim nikakor ne sme odrekati globoka vernost, niso posebno vneti za obisk cerkve v veliki množici, pa se zato tudi ob največjih praznikih župna cerkev, daski je majhna, ne redkokdaj napolni za veliko opravilo, liturgijo. Nasprotno pa se tudi redkokdaj zgodi, da bi človek, ki prihaja sam mimo cerkve, ne vstopil, poljublj svetle ikone (podobe) in opravil kratko molitvico. Tako ni čudno, da se pravoslavne cerkve pri nas niti od daleč ne morejo meriti v razsežnosti s cerkvami drugih veroizpovedi, zlasti pa katoliške, pri katerih pa vednoma tudi ni bil razlog za njihovo velično dejanska potreba, temveč le volina misel, da mora biti cerkev najmočnejša, najoblastnejša stavba v vsaki občini.

Beograjska saborna cerkev, stolnica, je dejanski zelo skromen božji hram. Sezidati jo je dal knez Miloš Obrenović na kraju, kjer je stala že prej cerkev iz starejših časov, v neposrednem sosedstvu te

daj še turške trdnjave. V cerkveni grobnici tudi leži kralja s posmrtnimi ostanke kneza Miloša. Krsta je že zelo strobena, popolnoma pa je strohnel lesen krž, ki ga dobi vsak pravoslavni mladič. Poleg te krste leži krsta s truplom Miloševoga sina, kneza Mihajla. Krsta in krž sta še dobro ohranjena. V posebni žari se hrani tu tudi srce kneza Mihajla. Na žari je napis: »Srce kneza Mihajla, poginulog 29. maja 1868. godine«. Knez Mihajlo je bil iz zasede ustreljen v Košutnjaku nad Topčkerom. Na drugi strani je grobnica, v kateri počivajo trije beograjski mitropoliti, med njimi mitropolit Antim, zadnji grški mitropolit, ki ga je carigrski patrijarh postavil Srbom (poznejši mitropoliti so bili sinovi srbskega naroda) in je ta mitropolit mizilil leta 1831. kneza Miloša za dednega srbskega vladarja. Sedaj, ko se cerkev znotraj in zunaj prenavlja, so našli v tleh veliko krsto, po čemer se da soditi, da je bilo okoli nekdanje stare cerkve pač pokopališče.

Saborna cerkev se sedaj, kakor rečeno, prenavlja. Ker bo v kratkem popolnoma dovršena nova patrijaršija, v kateri bo stanoval patrijarh in bodo nameščeni v njej vsi patrijaršijski uradi, veličastna palača, vsa snežno bela kakor tam onstran cerkve nova palača francoskega poslanstva, se je pokazalo nujno potrebno, da se prenovi tudi saborna cerkev znotraj in zunaj, zlasti pa zunaj in se tako prilagodi svoji okolici. Cerkev se zunaj obloži z umetnim kamnom in dobi bakreno streho. Na stolpu se namesti elektrika. Vsa ta dela se dovrše deloma še letos, deloma pa v prvi polovici prihodnjega leta. Tako bo tam v začetku prihodnjega poletja beograjska pravoslavna stolnica vsa prenovljena in bo vkljub svoji precej skromnim izmeram v okras vsemu kalemegdanskem mestnemu predelu, a vidna po svojem vitkem stolpu že od daleč potniku, ki prihaja v Beograd od severa ali zapada.

Narodno gledališče v Mariboru v sezoni 1934-35

Razpis gledališkega abonmana.

Uprava »Narodnega gledališča« v Mariboru razpisuje za sezono 1934/35 abonma, ki se zaključijo v začetku maja leta 1935 ter obsega 22 predstav (12 dramskih, 9 glasbenih predstav in en koncert) in znači velik popust napram večernim cenam. — Abonma je najmanj 10 odst. cenejši od lanskega, ker sta letos 2 uprizoritvi (1 glasbena predstava in 1 koncert) več. — Plačuje se v sedmih zaporednih mesečnih obrokih, vedno v prvih dneh vsakega meseca.

Cene za vsak mesečni obrok (ves abonma stane torej 7 takih obrokov) so sledeče: Ložni sedeži po 58, 38, 31, 24 Din; (za uradnike 49, 32, 27, 20); parterni sedeži po 48, 38, 31 Din; (za uradnike 41, 32, 29 Din); balkonski po 48, 38, 29, 22 Din; (za uradnike 41, 32, 24, 18 Din); galerijski po 24, 19, 13 Din; (za uradnike 19, 14, 9 Din).

Dobe se tudi bloki, ki omogočajo obisk gledališča pri poljubnih 12 dramskih, 9 glasbenih predstavah ter pri enem koncertu. (Izvezte so le one predstave, ki imajo na lepkih oznabo »Izven«.) (Cene teh blokov so nekoliko višje kot pri navadnem abonmanu.)

Prijavni rok za gledališki abonma je podaljšan do ponedeljka 1. oktobra.

Repertoarni načrt za novo sezono.

Dramski del: Slovenska dela: Cankar: »Hlapci«. Golouh: »Od zore do mraka«. Kreft: »Kreature«. Šorli: »Divji ognji«. Quidam: »Injekcija«. Vomerger: »Zlato tele«. Srbhravatska dela: Feldman: »Profesor Žižek«. Kosor: »Požar strasti«. Nušič: »Mister Dolare«. Češko delo: Scheinpligova: »Gugelnica«. Rusko delo: Tolstoj: »Zivi mrtvec« ali »Ana Karenina«. Neslovanska dela: Alsborg: »Konflikt«. Bua-Fekete: »Trafika«. Doval: »Tovariši«. Farrere: »Bitka«. Frank: »Vzroke«. Hoffmannsthal: »Slehernik«. O'Neill: »Anna Christie«. Savoir: »Osma žena«. Shakespeare: »Hamlet«. Shaw: »Hudičev učence«. Toller: »Hinkemann« (Jalovec). Wilde: »Idealni soprog«. — Razen tega nekaj otroških in ljudskih iger ter eventualno drugo izredno uspele novitete.

Glasbeni del: Parma: »Zlatorog« ali »Urh, grof Celjski«. Smetana: »Dalibor«. Verdi: »Trubadur«. Offenbach: »Hoffmannove pripovedke«. Abraham: »Ples v Savoyu«. Benč: »Sveti Anton, vseh zaljubljenih patron«. Ipavci: »Princesa Vrtoglavlak«. Lehar: »Carjevič«. Millöcker: »Gaspard«. Stolz: Izgubljeni valček. Dve slovenski noviteti.

Iz akvaristovske torbe O rakah

V loki v senci košatih jelš in starih vrh, ki so svoje korenine vsidrale globoko v obalo, žubori potokček. Po močnejših deževjih razkrije voda mnogo korenin, ki se nam vidijo kakor omrežje, spleteno iz črnorjavih vrvi in vrvic. Pod omrežjem se nam pokažeta peščene in rjavo zemljo, vmes pa zija usta večjih in manjših luknj, med poodinimi koreninami. Na dnu potoka opazimo čisto globlje jame, kjer se je nagomililo počnelno listje jelš in vrh. Tu žive postarice, ličinke kačjih pastirjev in enodnevnic, hrošči, pupki, žabe, paglavci in drugi drobci. Poleg jamic bliže obali, kjer prodira poletno solnce skozi gosto vejje, se pa solnči zarod globokov, klenčev in drugih ribe, a tudi kako večjo ribico zagledamo tu in tam. V tem tihem kraljestvu kraljuje vitez s trdim oklepom, z dolgimi brki in s posebno močnim, škarkaj podobnim orožjem, kraljuje rak, ki ga poma večina zemljanov le v oni reči halji, katero si nadene, ko ga vrže neumljeni kuhar v vročo vodo, sicer je pa barva telesa modro-zeleno-rjavo-rdečkasta.

Rak je dokaj zanimiva živalca in nas spominja po ustroju života na žuželke, zlasti na ščipalca. Svoječasnno so ga krstili znanstveniki na ime Astacus fluviatilis, v novejših časih pa so mu dali ime Potamobius astakus. No, za Slovence in ostale slovanske narode ostane svet ko prej rak. Pod lietjem na dnu najdemo navadno manjše rake, v luknjah med koreninami pa stanujejo starejši, kar občutijo prav lahko, če posežeš nerodno v tako luknjo. Vitez v njej ne pozna šale in te prav občutno vščipne.

Ko ga izvlečeš iz luknje, se boš čutil velikemu številu nožic, od katerih mu pa služi za hojo samo 5 daljših parov, med katerimi je tudi škarkasti par. Glava in oprasje sta pod enim oklepom (košem). Škarkajni del glave je trikotno zaščiten, kjer sta na dveh, kratkima kolencema podobnih izrastkih črni očesi. Tik izpod očesov stiri manjše in dve dolgi tipalki. Z daljšimi tipa in voha. Usta leže globlje, a okoli njih je 6 parov nožic za domačanje hrane. Za košem se trup zožuje v zadek, ki se konča z repno plavutjo in ki ima na vsakem obročku po en par končin. Z repno plavutjo udarja izpod sebe in se bliskovito umakne, če ga zasledujejo sovražniki, zlasti vidra, ostrž, ščuka ali pa jegulja, ki je neumljena uničevalka rakov za časa levitve, ko jim je oklep mehak. Rak diha skozi škрге, ki so ob nožicah, razporejenih okoli ust. Če vzamemo raka iz vode, zdrži razmerno dolgo, ker moči škрге z vodo, ki je ostala v škrgah votlini. Rakli nosi bobasta jajčeca s pomočjo zadkovih končin s seboj. Ko se izležejo mladiči, se drže tudi ti pod repom. V maju in juniju vliovimo z raklo vred prav lahko tudi za akvarij prikladne mladiče. Rak žre vse: ličinke, pupke, paglavce, mrtve živalce in rastlinsko hrano.

V akvariju gojimo 6 cm dolgega raka. Hranim ga za naštrganim mesom, ki za takoj zavohaja in potrabli z hodilnimi končinami, ki ga podajo čuljstvom, slednje jih pa mashe v ustno odprtino. V akvariju si želi temno mesto, in če ga ni, si napravi vdolbino v mivko. Majhni rak niso nikomur nevarni in postanejo zelo krotki, sicer so pa ljubke živalice, katerih obnašanje v akvariju je nad vse zanimivo.

V skupini skrluparjev, kamor spada naš rak, so tudi praskluparji, ki jih zastopa moluški ostvar z močnim oklepom na sprednjem in zadnjem delu trupa. On je potomec velerakov, ki so živeli za časa silurskega pa tja do permške tvorbe starega zemeljskega veča. Zatem sledi rok obročkarev, ki jim pripadajo tudi postarica in kočič, ki se zavije v kroglico, če ga vzamemo med prste. Slednjič so v tej skupini še ceponožci, kakor naši samooki, povodne bolhe in drugi najmanjši, v lupinah tičeči račiči, s katerimi hranimo ribice. O. S.

Vremenski pregled

Druga polovica septembra kaže za vreme vendarle boljše nego prva polovica saj je bila po večini že sredi meseca ugodnejša nego prejšnji teden. Morda se vendarle uvaža splošna sprememba vremenskega značaja; davno je že čas zanj.

Prvo polovico tega tedna je že obvladoval močnejši anticyklon ki se je čez nedeljo držal povsem neoslabljeno, daski se je moral polagoma umikati proti vzhodu, ter se je naselil s svojim osredjem nad porečjem Dona, naklanjajoč pred vsem domala vsej Rusiji zelo lepo in prijetno zgodnjejesensko vreme. Za odmikajočim se anticyklonom je prodirala sila atlantske depresije, ki pa je mogla napredovati na celino le prav počasi. Nekako v torek in sredo se je čez srednjo Evropo pomikal mejni pas med anticyklonskim in depresijskim območjem, to se pravi hkrati med lepim solnčnim vremenom ter pooblaštvijo in dežjem. Spremembo vremenskega režima je napovedovalo krepko nevihtno razpoloženje, ki se je pri nas pokazalo zlasti v torek popoldne in zvečer, ko so se zlasti ob gorah sprožile manjše nevihte, ponekod s hujšimi nalivi. V sredo je v sferi oblatov že prevladal zapadni tok, znamenje, da smo že prešli pod vpliv ciklonskega vetrovnege sistema. No, in v četrtek zjutraj nas je močan dež prepročal, da nas je še zajel deževni pas depresije, prav tako kakor tudi zapadno srednjo Evropo in naslednji dan, v petek, že tudi podonavske in balkanske dežele.

Ali vendar moremo biti še prav zadovoljni, Velika atlantska depresija je ostala nekako obkorna; ruski anticyklon je ne pušti na celino, zato je morala ostati nad Oceanom, odkoder se je začela prestavljati prav počasi daleč od Skandinaviji proti Belemu morju. Komaj nas je torej v četrtek preplaval deževni sektor depresije, že se je jela odmikati od naše smeri in pozno zvečer je dež jenjal, naslednje jutro pa nas je znova prijazno pozdravilo solnce. Z oddaljitvijo depresije se je značilni tlak pri nas zopet dvignil, ruski ciklon je raztegnil nazaj čez srednjo Evropo v smeri proti azorskemu anticyklonu, ki čuva lepo vreme Španiji. In tako se je zgodilo, da smo imeli zadnja dva dneva v tednu zopet lepo vreme.

Ne moremo pa se trditi, da nam je vreme znova zagotovljeno. Nasprotno, vremenska situacija je še zelo kočljiva. Zapadni aralni tok, ki ga gledamo ob koncu tedna v sferi visokih in najvišjih oblatov, priča da sega vpliv atlanske depresije, potujoče daleč na sever, vendarle še vedno do nas in se more ob prvi priliki celo ojačiti. Burja v spodnji sferi značne mase pa priča, da se je stvorila nad Sredozemskim morjem manjša stranska depresija, ki je dasedaj le prav malo vplivala na naše vreme, ki pa tudi ne more okrepiti in nas osrečiti s prav zoprnimi oblačnimi in deževnimi dnevi. Akpa ostane zmaga anticyklonskemu vplivu in se ta ojači potem pa solnčnih dni še ne bi bilo konec. Tako ne moremo drugega kakor da želimo zmage dobrim silam, a smo vendarle pripravljani na premoč nasprotnega, ki se zdi, da ima za enkrat še močnejše postojanke.

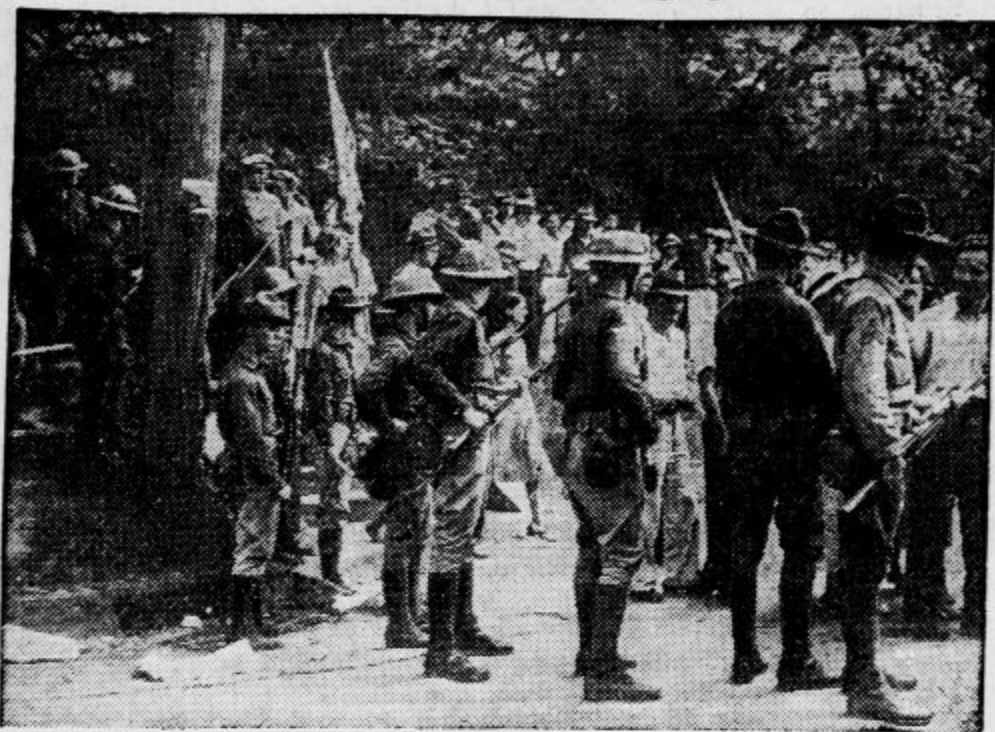
Nova grobova. V Ljubljani je v visoki starosti 72 let preminil davčni upravnik v pokoju Franc Modrijan. Pogreb bo 26. t. m. ob 16. izpred mrtvašnice na Vi-dovdanske cesti 9. — V ljubljanski bolnišnici je umrl organist v pokoju g. Ivan Pogacnik. Pogreb pokojnika bo 26. t. m. ob 9. dopoldne. — Obema rajnikima blag spomin, žalujočim naše sožalje!

Klub esperantistov v Ljubljani bo otvoril esperantski tečaj za začetnike v sredo 26. sept. 1934 ob 19.30 uri v prostorih Dopolisne trgovske šole, Kongresni trg 2-II. Tečaj se bo vršil dvakrat tedensko (sreda in petek) od 19.30—20.30 ure, učnina bo malenkostna. Priglasit se more vsakdo.

V glasbeni šoli operne pevice, profesor Jarmile Lily Gerbičeve prične pouk dne 1. oktobra. Poučuje se klavir, solopetje, teorija, deklamacija, od prvih začetkov do popolne izobrazbe. Tozadevna pojasnila in vpisovanje v sredo 26. in v soboto 29. t. m. ob 11. do pol 12. in ob 2. do 4. v Čevljarski ulici št. 1-II. Solnina nižja kakor v drugih glasbenih zavodih.

DOGODKI PO ŠIRNEM SVETU

Tekstilna stavka in spopadi

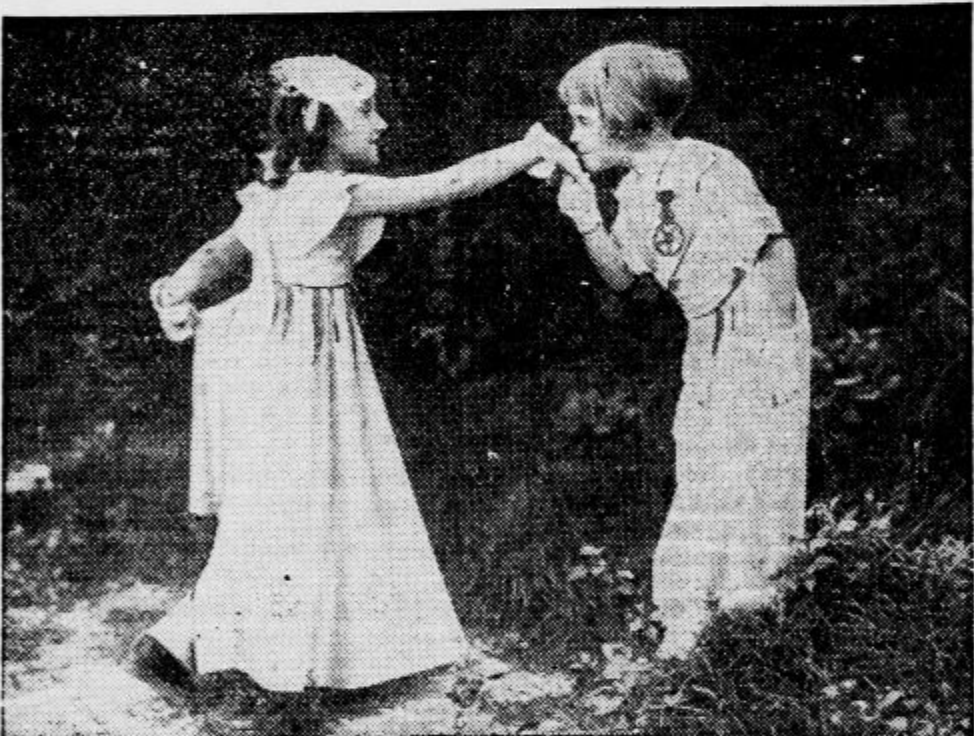
Tekstilna stavka v Ameriki se z vsakim dnem bolj zapleta. Na mnogih krajih je že prišlo do spopadov s stavkajočimi, zaradi česar je vlada poslala na ulice oborožene oddelke

Trening za zakonski stan

Ameriške (in menda tudi kakšne druge) zakonske žene imajo navado, da lučajo v svoje nepokorne močnejše polovičnike — kadar se skregajo z njimi — najrazličnejše gospodinjske predmete. Ta slika kaže nekaj ameriških mladenk, ki se pred vstopom v zakon urijo v tej spretnosti. V rokah imajo valjarje za testo. Vse skupaj se seveda šala, toda vrli mož je smatral kljub temu za potrebno, da se je proti tej šali oborožil s — srednjeveškim viteškim oklepom

„Kralj“ se klanja „kraljici“

Na okroški lepotni tekmi, ki so jo priredili te dni v Versaillesu, so izvolili za »kralja« 6 let starega Rogera Guimbarda in šest mesecev starejšo Claudino Maxovo za »kraljico«. Slika nam kaže, kako se je mali kralj poklonil svoji dražestni družici

Anton Čehov:

Govornik pri pogrebi

Nekega lepega popoldneva so pokopavali kolegijskega asesorja Kirila Ivanoviča Vavilonova, ki je umrl za dvema boleznima, v Rusiji zelo razširjenima: zaradi hudobne žene in zaradi alkoholizma. Med tem, ko se je žalni spreved pomikal od cerkve proti pokopališču, je sedel uradniški tovariš rajnega, Poplavski, v voz in se je hitro odpeljal k prijatelju Grigoriju Petroviču Zapojkinu, mlademu možu, ki si je bil pridobil velik sloves. Imel je namreč redek dar, da je neprimerno lahko govoril na svatbah, jubilejih in pogrebi. Govoril je, kadar so zahtevali od njega: če je bil čisto zaspan, na tešče, pijan ko vol, v najhujši vročini. Njegov govor je tekel gladko in enakovredno, kakor voda iz strešnega žleba in je bil čudovito poln. Pri pogrebi so imeli njegovi govori več žalobnih izrazov, kakor dobiš ščurkov v kakšni pivnici. Govoril je vedno lepo v rožicah in dolgo, tako da bi bilo včasih že treba klicati policijo, da bi mu ustavila val besedi.

»Dragi prijatelj, prošnjo imam do tebe!« je začel Poplavski, ko ga je našel doma. »Takoj se obleci in se pelji z menoj. Eden izmed naših tovarišev je umrl; pravkar ga spremljamo na drugi svet; torej je potrebno, da se mu v slovo še nekaj nagobežda, najdražji prijatelj!... Na tebe stavljam vse svoje upanje. Če bi umrl kateri izmed nižjih uradnikov, bi te ne nadlegoval, toda gre za tajnika, tako rekoč osnovni stebel našega urada. Ne spodobi se, da bi

tako veliko živino pokopali brez govora.«

»Tajnik torej!« je odvrnil Zapožkin in zazeval. »Pijanec, kajne?«

»Da, pijanec. Na sedmini bodo pomniki in mrzel prigrizek... Tudi vožnja te ne bo nič stala. Pelji se z menoj, draga duša! Postavi se ob grobu kakor Cicero in videl boš, da ti bodo vsi hvaležni.«

Zapožkin se je rad omeščal. Razmislil si je lase, dal svojemu obrazu melanholičen izraz in stopil s Poplavskim na cesto.

»Vašega tajnika sem poznal prav dobro,« je rekel, ko je sedel v voz. »Salamenska kanakija, Bog mu daj nebeško kraljestvo, malo je takšnih.«

»No, no, Grigorij, ne govori slabo o rajnikih!«

»Prav, prav. De mortuis nil nisi bene. Lump pa je bil vendar!«

Oba prijatelja sta dohitela žalni spreved in se mu pridružila. Spreved je tako počasi korakal, da sta do pokopališča še trikrat obiskala krčme in za mir pokojnikove duše pila žganje.

Na pokopališču se je brala maša za dušnico. Tašča, žena in svakinja so zelo jokale, kakor je to že star običaj. Ko so položili krsto v grobnico, je žena celo zaklicala: »Pustite me k njemu!«. Toda ni sledila svojemu možu v grob; najbrže se je spomnila, da bo kot vdova prejela pokojnino. Zapožkin je čakal, dokler se ni vse pomirilo, potem pa je stopil malo naprej, pogledal po zbranem občinstvu in začel:

V tem znamenju

Je zasedal letošnji kongres nemške narodno socialistične stranke v Norimberku

Azijat, rekorder v troskoku

Niponec Kenčiki Ošima je postavil s 15.82 m nov svetovni rekord v troskoku

Kako daleč leti dim

Profesor Cohen iz Leedsa na Angleškem izjavlja, da leti dim iz dimnikov velikih industrijskih mest lahko 50 angleških milj daleč (okoli 90 km). Drobce dima, ki pridejo iz visokih dimnikov, nesejo zračni toki izredno daleč. Včasih potrebujejo ti drobci skoro dva do tri tedne, da padejo na zemljo. Zaradi tega ni nadioga dima samo v bližini, ampak jo mora v njenih posledicah upoštevati tudi celotno kmetijstvo močno industrializirane dežele.

Borba za mline na veter

Mlin na veter je najznamenitejša značilnost nizozemske pokrajine in podoba je, da ostane tudi še v prihodnje, ker so bila prizadevanja nekega društva za ohranitev in zaščito te starodavne naprave tako uspešna. Nekaj časa je namreč vse kazalo, da bo mlin na veter izginil z nizozemskih planjav. Njih število se je manjšalo od leta do leta in so pred desetimi leti skrbni amsterdamski rodojubi ustanovili društvo Nizozemski mlin na veter, da rešijo, kar se rešiti da. Izprva so bila vsa prizadevanja zaman. Kmalu pa je neki Leydenčan izumil neko novo vrsto pogonskih kril, odnošno je izboljšal stara. Uspeh ni izostal. Dosele so mlinci na veter potrebovali precej močan veter, da so mogli obratovati. Če je veter malo popustil, so morali nastaviti jadra, da je mlin mlet dalje. Če je pa veter postal še šibkejši, se je mlin ustavil. Nova krila zajemajo veter s toliko lahkoto, da mlinci lahko brez prestanka obratujejo tudi pri šibkem vetru, pri katerem so se prej morali ustaviti. Od 2500 mlinov na veter ima zdaj že 110 nova krila in zato se splošno upa, da se bo mlin na veter ohranil v deželi, ker ga ne potrebujejo samo za mletje žita, nego tudi za namakanje zemlje.

Čitajte tedensko revijo „ŽIVLJENJE IN SVET“

»Skoro ne moremo verjeti svojim očem in ušesom. Ali niso ta krsta, ti objokani obrazi, to vzdihovanje in žalovanje samo strašen sen? Zal, niso sangle, naši čuti nas ne slepijo. On, ki smo ga še pred kratkim videli čvrstega, mladeniško svežega in dobrosrčnega med nami, on, ki je nedavno pred našimi očmi kot neumorna čebela prinašal med v splošni panj naše lepo urejene države, on, ki... je zdaj v prah in v senčeno podobo izpremenjen... Neizprosna smrt je položila nanj svojo težko roko v času, ko je bil kljub starejšim letom še v polnem razvoju in je bilo od njega še mnogo pričakovati. Nenadomestljiva izguba. Kdo bo izpolnil to vrzel? Imamo mnogo dobrih uradnikov, toda Prokofij Osipič je bil en sam. Njegova vestnost v službi je bila brezmejnja; nikoli ni štedil svojih moči, še spal ni, če je bilo treba delati, bil je nesebičen in nepodkupljiv... Kako brezmejno je zaničeval tiste, ki so ga hoteli podkupovati v škodo obče blaginje, ki so si prizadevali, da bi ga z zapeljivimi dobrotami življenja pripravili do izdaje njegovih dolžnosti! Da, pred našimi očmi je razdelil Prokofij Osipič svojo ne preveliko plačo med najubožnejše svoje uradniške tovariše. In vi ste pravkar sami slišali plakanje vdov in sirot, ki so živele od njegovih darov. Posvečal se je samo svoji službi in dobri delom, ni poznal veselja tega sveta in se je celo odrekel rodbinski sreči. Znano vam je, da je ostal neozmožen do konca svojih dni. Kdo nam ga bo nadomestil kot tovariša? Se zmerom se mi zdi, da vidim pred seboj njegovo gladko obruto, drago obličje, ki

spušča v zrak tako muzikalne zmaje, na katerih so bile obešene še prižgane svetilke. Taki zmaji so potem leteli čez sovražnikovo taborišče in čudni glasovi teh svetlečih pošasti so zbujali velik strah med sovražniki, ki so postreljali vse svoje puščice na pošasti. Premeteni general pa je drugi dan lahko premagal sovražnika, ki ni več imel streliva — puščic.

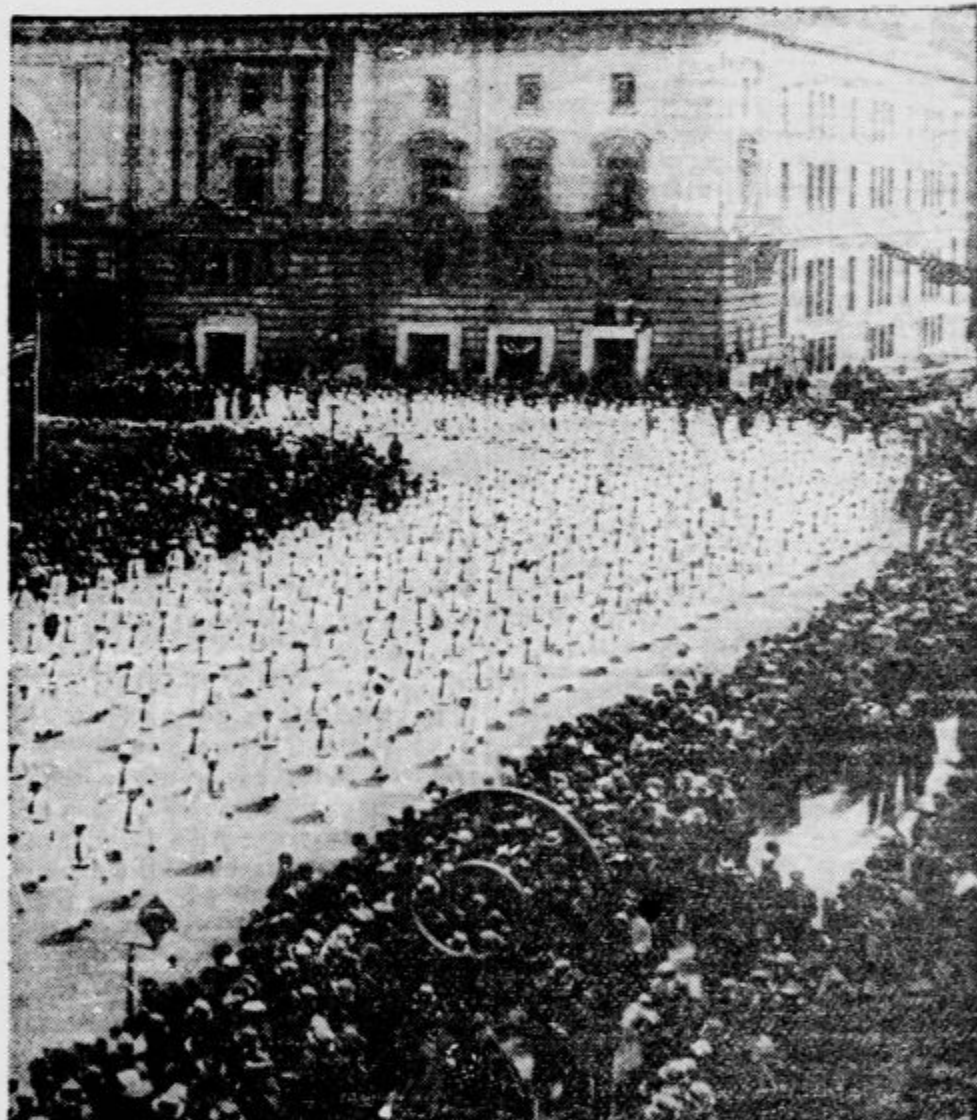
Zelo radi uporabljajo zmaje v gledališču, da prikazujejo grozne pošasti iz starih legend in fantastičnih pravljic. Včasih naredijo zmaje v orjaški velikosti; tako na primer naredijo stonoga, ki meri od glave do repa tudi do 15 metrov in se lahko sklopi kakor harmonika. S tako zvanimi vojnimi zmaji uprizarjajo cele bitke v zraku. Ti zmaji so tudi zelo veliki; narejeni so v obliki križev in imajo na koncih ostre konicice. Spuščajo jih na svilenih vrvcih, ki so v vsej dolžini namočene v ribjem kletju in v nekem izdelku iz stočenega stekla ali porcelana. Če se vrvice križajo, je hkratu pet, šest zmajev v boju med seboj in ljudje s strastno napetostjo čakajo, izida, pri čemer delajo visoke stave.

Po stari kitajski ljudski veri nosijo zmaji tudi želje ljudi k bogovom. Te želje napišejo na papir. 14. dne 1. meseca pošljejo v zrak z zmaji vse nesreče, ki bi jih tisto leto lahko prineslo. Zmaje so baje uporabljali tudi za zračne ladje, saj je v enem takem zmaju slovit ropar Išikava zletel na vrh gradu Nagaja, da je ukradel čudovito zlato ribo.

Originalno stavko

so doživeli v nekem ženskem golfem klubu v Chicagu. Dame so bile namreč sklenile, da znižajo plačilo tako zvanim kadilcem, to je tistim mladcem, ki nosijo za igralci golfa njihove tolkače. Fantiči pa so začeli stavkati in dame so se odločile, da bodo same nosile tolkače. Prvi dan, ko se je imel ta njihov sklep izvrševati, pa je igralca, ki je imela prvi udarec, doživela nekaj nepričakovane. Ko je šla za žogo, je zdajci naletela na čisto slečnega fantiča. Stopajoč dalje je zagledala še drugega, prav takega, in tako naprej. 160 kadiljev jim je na ta način zagodilo in posledica je bila, da je bilo veliko igrišče od tistega dne popolnoma zapuščeno. Kako se je stavka nadalje razvijala, listi še niso poročali.

Po vojaških vajah pri Besanconu

Pod vodstvom generala Heringa so se uspešno končali jesenski manevri francoske vojske pri Besanconu. Na sliki vidimo revijo čet po vajah

se obrača proti nam s prijaznim nasmehom. Še zmerom čujem njegov blag, drag glas. Mir tvoji duši, Prokofij Osipič! Počivaj sladko po hudem delu, ti častni, plemeniti mož!»

Zapožkin je govoril dalje, poslušalci pa so začeli šepetati. Govor je prav za prav ugajal vsem in je izvalil celo solze iz nekaterih oči. Mnogo pa je bilo v tem govoru prav čudno. Prvič je bilo nerazumljivo, zakaj je govornik imenoval rajnega za Prokofija Osipiča, čeprav se je pisal Kiril Ivanovič. Drugič je bilo vsem znano, da se je rajnik vse življenje vojskoval s svojo življenjsko družico; torej ga ni mogel označiti za neozmoženega. Tretjič pa je imel rajnik gosto plavo brado in se ni nikdar v svojem življenju bril. Zaradi tega je bilo nepojmljivo, zakaj je govornik imenoval njegov obraz gladko obruto. Poslušalci so se čudili, se spogledovali in skomigali z rameni.

»Prokofij Osipič!« je nadaljeval govornik in je zamaknjen gledal v grobnico. »Tvoje obličje ni bilo lepo, temveč celo grdo; bil si godrnjav in mrčen; toda vsi smo vedeli, da se pod to zunanjostjo skriva častno prijateljsko srce!«

Zdaj pa so poslušalci opazili tudi na govorniku nekaj posebnega. Zastrmel je v neko točko, se začel nemirno gibati in tudi sam skomigati z rameni. Zdajci je umolknil, od začudenja široko odprl usta in se obrnil k Poplavskemu.

»Poslušaj, saj še živi!« je dejal ves prestrašen.

»Kdo živi?«

»No, Prokofij Osipič! Tamle stoji poleg nagrobnega spomenika!« je poka-

zal Zapožkin.

»Saj ta ni umrl, Kiril Ivanovič je preminil!«

»Kaj mi nisi rekel, da je umrl vaš tajnik?«

»Seveda! Pa ta je bil Kiril Ivanovič! Veliko zmešnjavo si napravil, nesrečnik. Prokofij Osipič je bil prej pri nas tajnik, to je res, a so ga pred dvema letoma kot predstojnika prestavili v drugi oddelček.«

»Vrag naj vas razloči!«

»Zakaj si prenehal govoriti? To je mučno. Nadaljuj!«

Zapožkin se je obrnil spet proti grobu in nadaljeval prekinjeni govor. Poleg nagrobnega spomenika je resnično stal Prokofij Osipič, star uradnik z gladko obruto in gledal govornika z zaničljivimi in jezničnimi pogledi.

»No, enkrat si se pošteno zaletel!« so mu govorili uradniki in se smejali, ko so se vračali z Zapožkinom od groba.

»Živemu človeku si govoril ob grobu!«

»Ni lepo od vas, mladi mož!« je pripomnil čemerno Prokofij Osipič. »Vaš govor bi bil za kakšnega mrtvega prav lep, toda glede na to, da ste govorili za živega, je bilo pravo zasramovanje. Kaj ste že rekli? Nesebičen in nepodkupljiv mož, ki ne sprejema darov! O kakem živem se lahko tako govori samo, če se iz njega norčuješ. In naposled, kdo vas je prosil, spoštovani gospod, da ste se spravi nad moj obraz? Naj bo nelep in grd, toda zato vam še ni treba o tem govoriti javno. To je žaljivo!«

Sportna nedelja

Prvi točki Gradjanskega

V razburljivih tekmi je Ilirija morala kloniti Gradjanskemu, ki bo najbrže zasedel tretje mesto V. skupine — Visoki zmagi Jugoslavije in BSK

Naš drugi zastopnik v državnem prvenstvu tekmovalni je moral včeraj na težko pot. Odigral je moral svojo predzadnjo tekmo, in sicer v Zagrebu proti Gradjanskemu. Tekma je bila odločilna v tem pogledu, ali bo uspelo naši Iliriji ali pa Gradjanskemu, da zasede III. mesto v tabeli in se s tem kvalificira za eliminatorne tekme s splitskim Hajdukom. Ilirija je bila poražena. S tem moramo skoraj da opustiti vse nade, da bi bilo zeleni dosegli 3. mesto. Ilirija mora igrati samo še eno tekmo, in sicer v Ljubljani proti Primorju. Gradjanskemu pa preostajajo še dve tekmi, in sicer v Zagrebu proti Primorju in proti Haški. Njegovi izgledi so torej skoraj stoprocentno boljši kakor izgledi Ilirije, ki je s včerajšnjim porazom zaradi slabše gol difference padla za zadnje mesto.

Tablica pete skupine izgleda sedaj takole:

Primorje	4	3	1	0	10:6	7
Haška	5	3	1	1	11:8	7
Gradjanski	4	1	0	3	3:4	2
Ilirija	5	1	0	4	4:10	2

O tej zanimivi tekmi smo dobili iz Zagreba naslednje poročilo:

Gradjanski Ilirija 3:0 (2:0)

Zagrebaški športni krogi so pričakovali, da bo današnja tekma med Ilirijo in Gradjanskim zelo ostra. Pokazalo pa se je, da je ta

ostrost prekoračila meje fairnesa.

Že v prvi minuti je nastop obeh moštev pokazal, da bo hudo. Tempo in elan, s katerima se je igra pričela, sta bila tako ostra, da se je z gotovostjo moglo reči, da bo prišlo do incidentov. In to se je tudi zgodilo. Sodnik inž. Popović je mnogo kriv, da je prišlo do tega. Popočoma je izgubil živce in poleg njega je tudi mnogo drugih in večjih krivcev.

Igra se je začela s takim startom in elanom, da je kar zadržilo gledalce. Slutiti pa se je tudi moglo, da obe moštvi ne bosta izdržali tega tempa. Pa je prišlo drugače. Eno in drugo moštvo sta do konca vztrajali. Na koncu tekme pa je prišlo še do obračunavanja obeh moštev na terenu, kar je dalo krono dokaj nelepi igri. Pa vendarle se je

v igri videlo tudi več lepih potez.

Predvsem se mora poudarjati velika odlika obeh moštev, namreč kondicija. V tem oziru so bili Ljubljanci boljši.

Ilirija se je zagreškemu občinstvu vedno predstavljala kot nasprotnik, ki se je vedno dobro držal. Toda nekoli ni igrala tako ostro kakor včeraj. Ilirija je pričela z neverjetnim startom, nadaljevala to igro in je tudi tako končala. Naravno je, da Zagrebčani niso zaostajali. Tudi oni so imeli danes odlični start in veliko voljo za zmago. Tudi v drugem polčasu sta obe moštvi nadaljevali igro z veliko ambicijo. Prišlo je mnogokrat do spopadov, ki so imeli za posledico, da je tudi druga stran želela revanšo. Tako se incidenti niso nikoli končali.

Ljubljanci so imeli svoje najboljše igralce v obrambi.

Oba branilca, Bergler in Svetić, ter vratar Malič so igrali z dušo in zelo

Freska

(Konec)

»Tudi jaz,« prizna disponent. »In sploh — Saj vam lahko zaupam, gospodična. Niti povedati ne morem, kaj sem čutil zanj. Hotel sem — No, kratko: Pred štirimi dnevi sem ji vse natanko pisal in sem zdaj nestrpno čakal odgovora.«

»Vem, si gospodična Dragica otare solzo.«

»Ali vam je tudi to zaupala?« se skloni disponent. »Kaj je vendar rekla?«

»Sele popoldne sem dobila pismo — in tudi za vas —«

»Pismo? Njeno pismo —? Tedaj sem morda celo jaz sokriv — Ah, gospodična, tla se majojo pod menoj — Prosim vas, pojdite odod, kam v park, v samoto — Pismo, njeno pismo —?«

»Tudi vaše pismo —«

»In moje pismo tudi —? Uboga Jelka! Le zakaj je šla v smrt?«

»Ker ji je smrt ugrabilila zaročenca. Poročnik-pilot N. je tresel z letalom na tla in obležal mrtev. Saj je bilo včeraj v listih. Ali se ne spominjate, gospod disponent? In ponoči, proti jutru, je šla Jelka za njim. Kaj pa vam je, gospod disponent? Ali vam je slabo?«

»O, nič, nič ni. Tisto svoje pismo bi rad —, saj razumete —«

»Prosim —«

»Hvala —«

»Pisala mi je tudi, naj vas v njenem imenu prosim, da ji oprostite. Ni mislila nikoli nič hudega, saj je bila že pol-drugo leto zaročena.«

»Aha? Da. No, lahko noč! Klanjam se, gospodična!«

»Zbogom, gospod disponent! In pri pogrebu se vidimo jutri, kaj ne? Saj te zadnje ljubeznivosti menda Jelki ne boste odrekli —?«

»Se razume, da ne. Lahko noč!«

»Zbogom, gospod disponent —«

Šla sta vsak na svojo stran, a drugi dan je gospodična Dragica pri Jelkinem pogrebu z zamam z očmi iskala disponenta Vinka Trnovca.

dobro. Vodili so težko borbo z napadom Gradjanskega, ki je v ostrem tempu takoj začetkom začel pritiskati ter je naložil veliko delo obrambi. Premoči Gradjanskega v prvem polčasu je bila očitna. V drugem polčasu so Ljubljanci zaradi agilnosti svoje obrambe, a zlasti zaradi dobre igre svoje krilске vrste, držali igro odprto. To jim je bilo olajšano tudi s tem, da je bil v 14. min. drugega polčasa Živković izključen.

Izredno dobro igro so pa pokazali vsi trije krilci Ilirije. V napadu sta bili dobri oboje krilci, tri pa je bil prepočasen. Kar se pa tiče strelav, se je ilirijanski napad pokazal z dobre strani. V splošnem se more reči,

da je Ilirija mnogo boljša,

kakor je bila.

Gradjanski se je odlikoval s pretirano ostro, pa je pri tem pozabil na kombinacije. Igral je na prodore, ki mu pa niso vedno uspeli, ker je Ilirija imela v svoji obrambi najboljšega igralca. Gotovo je, da napad Gradjanskega ni bil najboljši sestavljen.

Že v prvem napadu so bila vrata Ilirije v veliki nevarnosti, ki pa je srečno prešla. V 13. min. pade prvi gol za Gradjanskega. Po lepi kombinaciji Kokotović — Živković strelja ostro Živković v prečko, od koder se odbije žoga do Antokovića, ki iz bližine zabije v mrežo.

1:0 za Gradjanskega.

V 15. min. pade drugi gol za Gradjanskega, in sicer iz enajstmetrovke, ki jo Živković pretvori s silno bombo.

2:0 za Gradjanskega.

V drugem polčasu se igra nadaljuje z istim tempom, mogoče še bolj ostro, vsekakor pa preveč surovo. V 14. min. je izključen igrači Gradjanskega Živković. Nekoliko pred koncem igre sta bila izključena še Ilirijan Svetić in igrači Gradjanskega Šipos. Sedaj se vršijo incidenti za incidentom. Vidijo pa se tudi zanimivi momenti pred goloma obeh moštev. Igra je odprta in Ilirija ima priliko, da zniža

Nogometno prvenstvo LNP

Pričele so se tekme za prvenstvo našega podsaveza — Jadran je s tekmo z Marsom otvoril svoje igrišče

Včeraj se je pričelo prvenstvo ljubljanskega nogometnega podsaveza, in sicer v prvem in drugem razredu. Že prve tekme so prinesle presenečenja. Tako je moral nekdanji podsaveni prvak I. SSK Maribor prepuščiti eno točko najmočnejšemu lugašu, mariborskemu Svobodi. Tudi zmaga Celja nad močnim Rapidom je nekoliko presenetila.

Maribor : Svoboda 3:3 (2:0)

Danes popoldne se je vršila prva tekma v jesenskem delu podsavnega prvenstva. V prvenstveni orbi sta se srečala stari podsaveni lugaši I. SSK Maribor in najmočnejši član slovenske lige SK Svoboda. Prognoze za izid so bile take, da je bilo iz njih razvidno, da bo borba težka in napeta. To pa je tudi bila, posebno v drugem polčasu, ko je Svoboda napela vse sile, da izenači, kar se ji je tudi posrečilo.

Maribor: Pišof-Koren, Nežar-Zane, Gomolj, Ketiš-Drago, Starc, Miro, Privrsek, Hreščak I.

Svoboda: Drašbajer-Novak, Strnad-Dvojak, Tkalec, Filipac-Selinšek, Tlačar, Kolar, Stern, Tomažič.

Maribor je nastopil v dokaj čudni postavi, ki je početkom ni obetala nič dobrega. Tekom tekme se je pokazalo, da moštvo v taki postavi ne bo zelo uspehov, ker med posameznimi deli ni nobene povezanosti. V obrambi ni bilo nobenega, ki bi predstavil kaj boljšega. Pišof v голу je branil nekateri stvari bravurozno, odgovoren pa je za dva gola. Od branilcev je bil Nežar nekoliko boljši od svojega partnerja. Med krilci je igral vidnejšo vlogo Gomolj. V napadu je bilo sicer pet igralcev, med katerimi pa ni bilo povezanosti. Vsem pa manjka prodornost in odločnost pred golom. V tem oziru sta mnogo grešila Privrsek in Starc. Moštvo tudi ni znalo uporabiti zavlačevalne taktike, ko je bilo v vodstvu.

Svoboda se je v prvi tekmi predstavila kot moštvo, ki si je zaslužen utri pot v prvi razred. Sicer ne premore odličnih posameznikov, kot celota pa tvori izredno bombo moštvo, ki ne klone do zadnjega. Najboljše delo moštva je bila solidna obramba. Krilska vrsta je bolj pomagala obrambi kot napadu. Napad je le sporadično prišel pred nasprotnikov gol. Znal pa je taktično izraziti te prodore, iz katerih rezultirajo tudi vsi trije goli. Po predvednem znanju je neodločen rezultat realen, po premoči v polju pa bi bil Maribor zaslužil zmago.

Tekma je bila zanimiva in napeta, a vendarle fair, kar je v veliki meri zasluža odličnega sodnika g. dr. Planinška.

Maribor je prišel v vodstvo v 28. min. po Starcu iz prostega strela. V 41. min. je s krasnim strelom Miro povisal na 2:0. V drugem polčasu je postavila Svoboda že v 5. min. po Tomažiču na 2:1. Dve minuti kasneje zabije Privrsek s glavo tretji gol za Maribor. V isti minuti zniža Svoboda po Sternu na 3:2, a do izenačenja je prišlo v 43. min. po Tomažiču.

V predtekmi sta se srečali v prvenstveni borbi rezervi Maribora in Svobode. Zaslužen je zmaga rezerv Maribora s 5:2 (4:0). Sodil je g. Jancić.

V tekmovalju za ljubljani pokal Maribora so juniorji železničarja porazili juniorje Maribora z 1:0 (0:0). Sodil je gosp. Nemeč.

rezultat, kar ji pa ne uspe, ker sodnik ni odredil kazenskega strela proti Gradjanskemu zaradi kršitve pravil v kazenskem prostoru. Ilirija se ne razburja ter igra dalje. V 27. min. soloakcija Šiposa, ki preigra obrambo Ilirije ter iz zelo lepe pozicije postavi končni rezultat

3:0 za Gradjanskega.

Publika je bila zelo aktivna. Poleg odobravanja se je slišalo tudi življenje in psovaje. Občinstvo je tudi hotelo vdreti na igrišče, kar pa je policija preprečila.

Jugoslavija : Tri zvezde 11:2 (6:2)

Beograd, 23. septembra.

Na igrišču Jugoslavije se je danes vršila prvenstvena tekma med Jugoslavijo in apatinskim klubom Tri Zvezde, katero je gledalo 2500 oseb. Poleg slabe igre gostov je bil vzrok za visok poraz Apatincev tudi izredno težak in blaten teren, tako da so morali žogo večkrat menjati.

Apatinci so zelo lepo pričeli ter že v 3. min. dosegli vodstvo. Dve minuti kasneje so celo postavili na 2:0. Nato se je Jugoslavija znašla, zlasti ker je njen center-half Lojandić nudil izredno lepo in koristno igro. Že 2 minuti po drugem голу Apatincev je Belošević zabil prvi gol za Jugoslavijo. Izenačil je Milovanović. V prvem polčasu so igrači Jugoslavije zabili še štiri gole.

Tudi v drugem polčasu je bila Jugoslavija v premoči ter postavila končni rezultat 11:2. Apatinci so v splošnem igrali precej podrejen vlogi.

Pri Jugoslaviji se je posebno odlikoval Lojandić, pa tudi Žečević je bil dober.

BSK : ŽSK 9:3 (4:3)

Veliki Bečkerek, 23. sept. Pri današnji prvenstveni tekmi je državni prvak BSK pokazal odlično igro, čeprav so se železničarji prav žilavo branili. Zlasti v drugem polčasu je BSK igral tako lepo, da je bil deležen navdušenega aplavza občinstva.

Sparta : Gradjanski 4:1

Radnički : SSK 3:1

Celje : Rapid 1:0 (1:0)

Celje, 23. septembra.

Danes popoldne je bila na Glaziji v prisotnosti 500 gledalcev prva jesenska tekma za prvenstvo podsaveza med Celjem in Rapidom. Celje je zaslužen zmagovalo z 1:0. Tekma je bila tipična borba za točko. Moštvi nista pokazali smiselnih kombinacij. Igra je bila raztrgana in nervozna. Na mestu sta bili samo obe obrambi. Celjani niso znali izrabiti več zlatih šans pred golom. Rapid je igral zelo ostro. Proti koncu je hotel za vsako ceno izenačiti, kar mu pa ni uspelo.

Gol za Celje je zabil Zupan v 40. min. prvega polčasa. Sodil je g. Pevalak ležerno in precej površno. Tako si je Celje v prvi tekmi priborilo dve dragoceni točki. V tej tekmi je rezerva Celja porazila moštvo Žalca s 7:3. (4:1).

Nogometna tekma med celjskimi in ga-briskimi gasilci, ki se je vršila na igrišču Olimpa v Gaberju, se je končala neodločno 1:1.

Start Ljubljanskega II. razreda

Za Kolesarje so se že zdavnaj vsidrili črno-beli iz Trnovca. Spočetka so se morali zadovoljiti z nekulturnimi gmanji, ki jim je bila s kanalizacijskimi deli še razlita. Uvidevost in naklonjenost na magistratu jim je naposled omogočila s trajno oddajo zemljišča v najem, da so se lotili načrtov za urejeno igranje, ki so ga, eva, poklonili športni mladini v Trnovem.

Otvoritev šestega igrišča

Brez velikega hrupa je Jadran postavil v promet svojo sportno napravo. Podsavez mu je odredil prvo prvenstveno tekmo na njegovo igrišče in s tem so bile opravljene vse formalnosti. Na igrišču se je zbralo razveseljeno število občinstva, po večini iz najbližje sosesčine, pa tudi s severnih ljubljanskih igrišč je bilo nekaj znanih obrazov. Bodreje je veljalo skoro izključno »domaćemu« moštvo, vse kaže, da se bo zgradišče novih sportnih prostorov na naši periferiji razširil krog privrženecv sporta, razvila pa se bo nemara tudi lokalna privrženost s svojih prijetnih in — najbrže — tudi neprijetnih strani.

Jadran bo seveda zapisal današnji datum s krepkimi potezami v svoje anale. Po tolikih letih brezdomovništva — saj spada med najstarejše ljubljanske klube — si je z velikimi žrtvami in nemalim delom zgradil prijetno točišče za svoje sportno delo, ki ga bo sedaj lahko poglubil v korist mladine vsega okraja. Taka se je tudi ta naš klub pridružil srečnejšim ljubljanskim sportnim klubom, ki so že razpolagali s svojimi igrišči, obenem pa je dokazal svojo življenjsko silo in svojo eksistentno upravičenost. Jadran je v preteklih letih igral v ljubljanskem sportnem življenju precejšnjo vlogo, naj bi pod novimi pogoji našel čimprej pot do svoje nekdanje pozicije.

Jadran : Mars 1:1 (0:1)

V otvoritveni tekmi bi bilo Jadranu skoraj spodrsnelo. Marsovci so se vrgli takoj spočetka resno na delo in uvodna krepka napadalna akcija jim je prinesla uspeh. V nadaljnjem poteku igre so bili sicer Jadranovci močnejši v polju, vendar do polčasa niso mogli spremeniti rezultata. Šele v za-

četku drugega polčasa se jim je ponudila prilika za izravnanje, potem je ostalo obodrti igri enakih protivnikov pri tem rezultatu. Marsovci so bili nekoliko povezanejši moštvo, Jadranovci boljši v startu. Pri teh je bil najboljši mož Marolt kot srednji krilec, od Marsovcev je najbolj ugajalo desno krilo. Tekmo je sodil g. Kušar za dovoljvijo. Predtekma rezerv je dala rezultat 3:1 (1:1) za Jadrana.

Mladika : Svoboda 1:0 (1:0)

Na igrišču Mladike na Kodeljevem je Svoboda doživela neprijetno iznenađenje. Kljub močnejši igri v polju ji ni uspelo dohiteti Mladikinega naskoka. Za Mladiko, novinec med ljubljanskimi klubi, pomeni ta rezultat vsekakor nepričakovan uspeh. Sodil je g. Mrdjen.

Reka : Slovan 2:1 (0:0)

Reka je imela na svojem igrišču v gosteh Slovana. Občinstva, po večini pristaši Reke, je bilo precej in so z velikim veseljem sprejeli končni rezultat. Moštvi sta dala izenačeno igro, le v drugem polčasu je Reka nekoliko močnejše pritisnila. Sodil je g. Pfundner.

Grafika : Sloga 4:0 (4:0)

Na Slovanovem igrišču sta se srečali Grafika in Sloga. Grafika je zaslužen zmagovala, ker je bila na polju absolutni gospodar. Sloga je igrala zelo postrvovalno in borbeno.

Hašk komb. : Ilirija komb. 4:3 (2:0)

Ta tekma kombiniranih moštev zagrebskega Haška in ljubljanske Ilirije je privabila v Stadion skoro 400 gledalcev, ki so prišli na račun glede golov, ne pa glede igre. Takozvani »wunderteam« Ilirije se namreč nikakor ni obnašal, kakor običajno in njegova mašinerija ni funkcionirala. Šibka je bila zlasti obramba, ki ima na vesti najmanj tri gole, dočim se vratar Herman ni mogel izkazati. Napad si je sicer ustvaril na tucate zrelih šans, ki jih pa ni znal izrabiti. Boljše je bilo moštvo v drugem polčasu, ko je vstopil stari rutiner Dobrič. Izredno odlično je igral ves čas Ice, tako v desni zvezi, kakor kot srednji krilec v drugem polčasu, ko je Varšek zaradi blesure izstopil.

Hašk je tehnično, pa tudi taktično boljše zaigral in je ugajal zlasti v polju, pred golom je pa izkoristil, kar se je dalo. Moštvo pa je imelo precej sreče, kar lahko rečemo tudi o vratarju. V drugem polčasu je Ilirija četrti ur oblegala Haškov gol, pa nobena žoga ni našla pot v mrežo, enkrat pa so se štirje zaporedni strelci odbili od nog obrambe. Pri Haški je ugajal zlasti Jeren v desni zvezi, stari internacionalc Kuntst v obrambi, pa vratar Nedeljković.

V predtekmi so juniorji Ilirije zmagali nad VSK Triglavom 6:4.

Avstrija : Češkoslovaška 2:2 (2:0)

Dunaj, 23. septembra. Avstrijci so na današnji mednarodni tekmi, ki šteje v tekmovalju za srednje-evropski pokal, zaslužen doživeli neuspeh. Ni bilo potreba izgubiti tekme, v kateri so Avstrijci že vodili z 2:0. Zlasti zgoditek, s katerim so Češkoslovaki izenačili, je padel povsem po krivdi avstrijske obrambe.

Avstrijci so prišli v vodstvo že v 3. min. po Binderju. Nato so bili v premoči ter so neprenehoma napadali. V 31. minuti je Vogel zabil 2. gol za Avstrijo.

V drugem polčasu se je silka sprememila. Češkoslovaki so imeli mnogo prilike preigrati avstrijsko obrambo, ki je igrala zelo nepovezano. V 14. min. je Čambal znižal na 2:1, v 40. min. je pa zaradi neverjetne pogreške avstrijske obrambe, katere je bil kriv tudi vratar Platzer, napadalec Cech izenačil. Po tekmi je občinstvo izžvižgalo avstrijsko moštvo.

Pred 50.000 gledalci je sodil italijanski sodnik Barrasina.

Ostale nogometne tekme

Novi Sad: Bask : Vojvodina 3:1 (2:0).

Prijateljska tekma.

Praga: Dunaj : Praga 4:2 (1:1).

Linx: Dunaj : Linx (amaterji) 3:2 (0:1).

Budimpešta: Ferencvaros : Hungaria 3:2, Kispest : Budai 3:2, Ujpest : Bocska 0:0, III. okraj : Szeged 2:0, Attila : Phobus 2:2, Somogy : Sarokas 1:1.

Oslø: Norveška : Danska 3:1.

Helsingfors: Finska : Švedska 5:4.

Plavalni dvboj Sušak-Ljubljana

Sušak, 23. septembra.

Na kopališču Viktorije se je danes vršil plavalni dvboj med reprezentancama Sušaka in Ljubljane. Ljubljano so zastopali plavalci Ilirije, ojačeni z Wilfanom in Cerarjem; Sušak pa plavalci Viktorije. Tehnični rezultati so zelo dobri, ter so skoro vsi boljši od dosedanjih jugoslovanskih rekordov.

100 m prosto: 1. Wilfan 0.59 (najboljši čas, ki ga je dosegel Jugosloven), 2. Fritsch (Ljubljana) 1:02.8 (boljši od rekorda), 3. Kruzinec (Sušak), 4. Pehar (Sušak).

100 m hrbtno, dame: 1. Wimmer (S) 1:29 (boljši od rekorda), 2. Bradac (L) 1:38.3, 3. Petrovič (L) 1:39.4, 4. Fergina (S).

200 m prsno, gospodje: 1. Grkinč (S) 3:00.5 (najboljši rezultat, ki ga je dosegel Jugosloven), 2. Hribar (L) 3:02.8 (boljši od rekorda), 3. Cerar (L) 3:05.2 (boljši od rekorda), 4. Lozančič (S).

4x100 prosto, dame: 1. Sušak 5.22 (na 30 sekund boljši od rekorda), 2. Ljubljana 5.41.1 (boljši od rekorda).

400 m prosto, gospodje: 1. Stoker (S) 5.20, 2. Mihalec (L) 5.24.9, 3. Fux (L) 5.30.6, 4. Bežjak (S) 5.36. Vsi časi so boljši od rekorda.

100 m prsno, dame: 1. Wimmer (S) 1:32.8 (boljši od rekorda), 2. Bayer (S) 1:37.2, 3. Finc (L), 4. Babinec (L).

100 m hrbtno, gospodje: 1. Wilfan (L) 1:13, 2. Marčeta (S) 1:15. Oba časa sta boljša od rekorda.

100 m prosto, dame: 1. Polič (S) 1:17.8, 2. Brazzoduro (S) 1:17.8, 3. Grošelj (L), 4. Šiška.

5x50 m prosto, gospodje: 1. Sušak 2:22.2 (boljši od rekorda), 2. Ljubljana 2:22.3. Wilfan je plaval 50 m v fenomenalnem času 26.6.

3x100 m mešano, dame: 1. Sušak 4:26

(boljši od rekorda), 2. Ljubljana 4:46. Končno stanje: 1. Sušak 71, 2. Ljubljana 54 točk.

V waterpolu se je Viktoriji posrečilo revanžirati se za svoj poraz v Ljubljani. Viktorija je zmagala s 6:2 (2:1).

Lahkoatletski dvboj Slavija (Varaždin) : Železničar 45:42

Maribor, 23. septembra.

Dopoldne se je vršil na igrišču Železničarja lahkoatletski dvboj med varazdin. sko Slavijo in Železničarjem, ki se je končal po zelo napetem in zanimivem tekmovalju s pičlo zmago Slavije. Dvboj se je pričel ob 9.30 in sicer sta pri vsaki disciplini tekmovala po dva atleta vsakega kluba. Pred pričetkom mitinga je pozdravil goste v imenu prireditelja g. Fišer, ki jim je predal v spomin lično zastavico, v imenu JLAS pa je govoril poverjenik g. Bergant. Organizacija je bila tokrat na višini, za kar gre zasluža sodniškemu zboru z g. Fišerjem na čelu. Rezultati so bili:

Prvo mesto se je kvalificiralo s 5 točkami, drugo s 3, tretje pa z eno točko.

Skok v višino: 1. Gjurak (Slavija) 162.5, 2. Samec (Slavija) 160, 3. Požar (Železničar) 155.

Tek 100 m: 1. Samec (Slavija) 11.6, 2. Venuti (Železničar) 11.7, 3. Viser (Slavija) 11.8.

TEDEN DNI FILMA

Najhvaležnejša ženska vloga v zadnjih letih

Tako vlogo ima Käthe von Nagy v Ufinem zvočnem filmu »Njegova prijateljica«, kakor zatrjuje nemška filmska kritika. »Lokal-Anzeiger« namreč piše: »Käthe von Nagy igra čudovito lepo. Njena vloga ni

Prav zaradi lepe igre, ki jo nudi Käthe von Nagy, našemu kinematografskemu občinstvu že dobro znana in priljubljena filmska zvezdnica, dosega zvočni film »Njegova prijateljica« povsod velike uspehe. Režiral je to delo z vso spretnostjo Paul Wegener po drami Alfreda Möllerja in Hansa Lorenza »Prijateljica velikega moža«. Glasbo je pripravil Harald Böhmelt. Po

Jessie Vihrogovala si jača svoj sloves nadarjene filmske igralkice; v »Njegovi prijateljici« podaja drugo glavno žensko vlogo

samo igralsko lepa, nego je morda najbolj polna življenja in najtoplejša ženska vloga, ki jo je podala kakšna igralka nemškega zvočnega filma v zadnjih letih.

Jessie Vihrogovala, ki ima drugo glavno žensko vlogo v tem filmu, se uveljavlja kot

nemajhni zaslugi režiserja Wegenerja so poleg Käthe von Nagy, kakor se čujejo navdušene kritike, prav vse ostale moči storile svoje, da je nastal mojstrsko dovršeni zabavni film.

Spričo tako ugodne kritike smo vsakekor radovedni na to delo, ki ga bomo v kratkem gledali in poslušali tudi v Ljubljani.

»Viktor in Viktorija«

Že zadnjič smo pisali, da dobimo tudi v Ljubljano ta zelo zabavni zvočni film, v katerem igra glavni vlogi Renate Müllerjeva in Hermann Thimig. Müllerjeva kot Suzana Lohrova se lepega dne vrže v varietejsko življenje kot damski imitator in je v ženski obleki seveda tako silno

Käthe von Nagy kot Marga Köhlerjeva v »Njegovi prijateljici«

humoristka in ima z Wernerjem Finckom na svoji strani tiste gledalce, ki se radi smejejo. Karl Ludwig Diehl, ki nam je enako znan kot izvrsten igralec, igra glavno moško vlogo kot tvornikar s prepričevalno moškostjo in nobleso.

Glavno moško vlogo v »Njegovi prijateljici«, fabrikanta Petersa, podaja Karl Ludwig Diehl

Filmski drobci

Ana Stenova, ki nam je zlasti znana iz filma »Bratje Karamazovi«, bo v naslednjem filmu družbe United Artists nastopala s prejšnjim Paramountovim zvezdnikom Garyjem Cooperjem. Film se bo imenoval »Broken soil« in ga bo insciral King Vidor.

Puccinijevo opero »La Boheme« bodo zvočno filmali v angleščini v Elstreeju. Glavni vlogi bosta imela Douglas Fairbanks mlajši in Gertrude Lawrencejeva. Režiser bo Paul Ludwig Stein.

Ivan Petrovič je poleg Camille Hornove, Adele Sandrockove, Ernsta Dumkeja in Tibora von Halmaya angažiran od nemške družbe Gnom Tonfilm za film »Zadnji valček«.

Louis Trenker v Hollywoodu. Kakor pišejo listi, bo imel Louis Trenker glavno vlogo v filmu »Sutterjevo zlato«, ki se bo izdelal v Hollywoodu. Igral bo slavnega nemškoavstrijskega generala Sutterja. Trenker bo obenem tudi režiral delo.

Pri želodčnih težkočah, izgubljenem teku, zagatenju, napetosti, zgagi, vzpehavanju, tesnobi, bolečinah v čelu, nag-njenju k bluvanju učinita 1—2 čaši naravne »Franz Josefove« vode temeljito iztrebljenje prebavil. Mnenja bolnišnic izpričujejo, da jemljejo »Franz Josefovo« vodo radi tudi oni, ki morajo dolgo podelgati v postelji in jim zelo prija voda. »Franz Josefova« grenčica se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

Renate Müllerjeva igra v filmu »Viktor in Viktorija« gl. žensko vlogo

Za zdravstveni dvig slovenske vasi

10 zdravstvenih domov, 30 vodovodov — Za vsak nov vodovod prispevajo enake deleže občina, banovina in država

Ljubljana, 22. septembra

Kako živo se vsa poklicana javnost zanima za zdravstveni napredek našega podeželja, dokazuje tudi dejstvo, da je zadnji zdravniški kongres na Bledu stavil na dnevni red devizo: zdravstvo na vasi. Pri tej priliki nam je direktor Higijenskega zavoda dr. Petrič dal na razpolago zanimivo poročilo o izvajanju asanacijskih del na podeželju v dravski banovini, iz katerega povzemamo:

V mladi jugoslovski državni upravi se je zdravstveni službi po vzorcu najnaprednejših držav odkazalo izredno široko področje. Z ustanovitvijo higijenskega zavoda v Ljubljani v letu 1923, je ozemlje dravske banovine dobilo osrednjo ustanovo, ki ji je ena izmed glavnih nalog skrb za zdravstveni napredek podeželja. Začetek delovanja take, za naše kraje povsem nove ustanove ni bil lahak. Potem ko se je prebivalstvo s predavanji in številnimi članki pripravilo do spoznanja potrebe asanacij, je Higijenski zavod kot prvi praktični vzgled v letih 1924. do 1927. izvršil ob sodelovanju prebivalstva asanacijo vasi Lukovice v srezu Kamniku. Zgradil se je prvi zdravstveni dom z javnim kopališčem, zgradila se je enostavna kanalizacija vasi, uredila so se gnojšča, greznice, stranišča in smetišča, stanovanjske hiše so se higijensko preureile ter oskrbel vodovod. S tem je bil prvi korak storjen. Sicer se je še v letu 1927. obrnil Higijenski zavod na vsa sreska načelstva z vabilom, da predlagajo v vsakem srezu po dva za asanacijo prikladna objekta. Že v naslednjem letu pa je zanimanje za asanacijska dela v vseh tako poraslo, da je moral Higijenski zavod izmed došlih prošenj odbrati za izvršitev le najnujnejše, ker razpoložljivi krediti niti od daleč niso zadostovali za ugoditev vsem. Delovnost zavoda se je razširila z ustanovitvijo sanitarno-tehničnega oddelka ob koncu leta 1927. Z vsakim dovršenim asanacijskim objektom je zanimanje prebivalstva bolj in bolj naraščalo, prošnje za pomoč so se množile in niti sedanja gospodarska stiska ni zadržala v prebivalstvu želje po izboljšanju obstoječih nehygieničnih razmer. Čim se na primer dogradi v vasi vodovod, kapnica ali zajetje, je vzbujeno zanimanje sosednih naselij, prebivalstvo naenkrat občuti potrebo po dobri pitni vodi tudi tam, kjer se doslej ni niti zavedalo, da pije slabo, umazano vodo. Sanitarno tehnični oddelki je že davno preišek, da bi mogel zmogo-vati vse delo, ki ga podeželje prosi od zavoda v pogledu asanacij. Ne glede na to so tudi razpoložljiva denarna sredstva zavoda premajhna, da bi se mogle nuditi prebivalstvu v najnujnejših primerih za asanacije potrebne podpore.

Od leta 1928. naprej je Higijenski zavod zgradil v banovini še 8 zdravstvenih domov in eno dečje okrevališče, povsod z javnimi kopališči, 30 vodovodov, 15 javnih velikih kapnic in mnogo vodnjakov, asaniral celo

vrsto studencev, zgradil v svrhu asanacije vodnjakov mnogo stranišč, greznic, gnojšč ter sodeloval pri gradnji nadaljnjih 6 vodovodov in 2 javnih kapnic. Razen tega je pripravil mnogo načrtov za vodovode, kapnice, kopališča, kanalizacije in podobno.

V nasprotju s predvno dobo se posveča pozornost zlasti najpotrebnejšim kra-jem, tako kraškemu delu banovine. Ti kraji so najsiromašnejši, obenem pa so naprave za vodno preskrbo prav tu tehnično najtežje in najdražje. V številnih vseh bo tudi v bodoče mogoča preskrba pitne vode le s pomočjo kapnic. Pri doslej zgrajenih kapnicah služijo kot lovilne ploskve za deževnico strehe poslopj, ki jih je v večini primerov treba šele kriti z opeko. Letne padavine se gibljejo v mejah od 800 do 1200 mm višine, iz česar sledi potreba razmerno velikih lovilnih ploskev in velikih vsobin kapnic (100 do 120 m²). Tako velike cisterne stanejo po 60.000 do 70.000 Din. Malokje je možna zgradba manjših gravitacijskih vodovodov, vodnjakov ali studenčnih zajetij. Pravkar pripravlja zavod podrobne načrte za veliki skup. vodovod v Suhi krajini, ki se v glavnem naslanja na predvno, le v osnutku pripravljeni generalni projekt. Za izvedbo načrta je odobrilo ministristvo socialne politike in narodnega zdravja 15.000.000 dinarjev. Dolžina vodovodnega omrežja bo znašala 110 km. Tako bodo preskrbljeni s pitno vodo najsiromašnejši predeli naše banovine.

Glede izvrševanja objektov za preskrbo z vodo, kakor tudi sploh vseh asanacij postopa zavod po zakonu o asanaciji vasi in po pojasnjajočih ga pravilnikih. V prvi vrsti se ozira na kraje, kjer je potrebna asanacija iz zdravstvenih razlogov ali pa je preskrba z vodo izredno težavna. Pot do asanacije je običajno nastopna: Prebivalstvo nekega kraja ali občinsko oblastvo ali pa banovinski zdravnik napravi na Higijenski zavod prošnjo, v kateri utemeljuje potrebo po vodni preskrbi prebivalstva in prosi, da napravi zavod krajevni ogled, da bi se ugotovila potreba asanacije in se dala navodila o prvih delih, ki so potrebna za realizacijo objekta. Zavod napravi nato krajevni ogled, odvzame vodne vzorce za bakteriološko, kemijsko in mikroskopsko analizo, ugotovi število prebivalstva in živine, ki prihaja v poštev za uporabo vode, ugotovi zdravstveno stanje prebivalstva, poizveduje po trebušnih nalezljivih boleznih, ki so se pojavljale v kraju v zadnjih desetletjih in priporoči prebivalstvu, da osnuje čimprej vodovodno zadrugo, ki naj začne zbirati sredstva za napravo. Na prebivalstvo odpade v dravski banovini pri objekti za vodno preskrbo ena tretjina stroškov, drugi dve tretjini pa na državo in banovino. Prebivalstvo prispeva po večini svojo tretjino s težaškimi deli, z dovolom gradbenega materiala in z lesom. Preden pa napravi zavod načrte, še večkrat kontrolira, če gre za vodovodno napeljavo, izvir

studence, ki prihaja v poštev za zajetje, na izdatnost za časa suše. Dnevna uporaba vode znaša danes na našem podeželju že 70 do 80 litrov na vsakega prebivalca, kar je v primeri s predvno dobo zelo mnogo. Ko se je ugotovila primernost in izdatnost vode, napravi zavod načrte in pozove interese, da dajo pisмено obvezo, da bodo tretjino vseh stroškov prispevali bodisi z delom ali denarjem, nato pa predloži banški upravi prošnjo, da tudi ona prispeva drugo tretjino. Tretjo tretjino prispeva zavod. Glede na ekonomske razmere prebivalstva je pa ključ za podelitev podpore včasih tudi drugačen. Kolikor je na razpolago brezobrestno posojilo po zakonu o asanaciji vasi, ga dobivajo občine za važne asanacijske objekte. Vendar pa je sporazum s prebivalstvom v zadevah asanacij mnogokrat zelo težaven. V tem oziru ima prav zdravnik dolžnost, da pouči prebivalstvo o velikem pomenu asanacije in da ga pozove na slogu. Ko pa je izvršen objekt za preskrbo z vodo, ga je seveda treba stalno nadzorovati in vzdrževati. To spet spada v področje zdravnika, kajti prebivalstvo hitro zanemari te objekte, ki izgubijo zaradi tega postopno svoj higijenski pomen. Zdravnik mora torej stalno opozarjati prebivalstvo na vzdrževanje vodnih naprav.

V zadnjih letih se je začelo zanimati podeželsko prebivalstvo tudi že za javna letna in zimska kopališča in za kanalizacijo vasi. Higijenski zavod dela tozadevne načrte, ne more pa priskočiti na pomoč z denarnimi sredstvi zaradi zreduciranih kreditov.

Istotako se stalno dviga stanovanjska higijena podeželja. Pri novih stavbah se povsod opaža težnja, da si gospodar ustvari svetlo, zračno in suho stanovanje. Razen tega tudi občine kot gradbena oblastva prve stopnje dosti skrbno pazijo na to, da se dosedanjim hlevov, gnojšč in greznic prevzema v vedno večji meri kmetijski oddelek banke uprave, ki ga pri tem vodijo zlasti gospodarski oziri. Za te svrhe razdeli vsako leto večje količine cementa s pogojem, da gospodarji grade po strokovnih standardnih načrtih.

Brez dvoma dviga izvajanje asanacijskih del na podeželju zdravstveno stanje vasi. Je pa od tedaj, ko so se začele izvajati asanacije sistematično, pa do danes preteklo še premalo let; zato je bil do brote asanacij deležen le manjši del podeželja, zaradi česar o vidnih uspehih asanacij za prebivalstvo kot celoto še ne moremo govoriti. V tem oziru orjemo še ledino. Eno pa je gotovo: da morata v vprašanih asanacij higijeni in praktični zdravnik hoditi skupno pot v korist splošnega zdravstvenega napredka naroda.

Cele dežele letijo stran

V nekaterih zapadnih državah v Severni Ameriki je suša naredila, da zgornja zemeljska plast razpada v prah, ki ga nosi veter v obliki mogočnih črnih oblakov čez vso ameriško celino vse do Atlantskega oceana. Po računih ameriškega vremenskega urada je na ta način odletelo več kot tri slo milijonov ton zemlje z rodovitnih kmetij, na mestu pa so ostala tla, kjer ne more ekoraj nič rasti. Ta žaloigra se je dogajala letos v teku dvajset osem dni. Vroči veter, ki je vlekel preko sušene zemlje, je sežgal vso vegetacijo, zlasti mlade rastline in je vzdignil najzgodnje zemeljsko plast v zrak tako, da je bilo za nekaj časa sonce zatemnjeno. Kar grozljivo in pošastno se valijo ti črni oblaki prahu čez deželo. Oni primorajo celo avtomobiliste, da zapustijo svoje vozilo na cesti, in pokrijejo, kjer padejo na zemljo, tla do pet metrov visoko. Bojijo se, da se bodo pokrajine, ki so bile na ta način oropane vegetacije, izpremenile v puščavo, če se ne bo storilo kaj uspešnega zoper to. Podobni pojavi se vsako leto v jeseni ponavljajo v Južnih morjih. Viharji odnesejo v notranji Avstraliji stotine tisoč ton zemlje in peska. Vzdignejo namreč zelo drobni pesek v zrak, dostikrat do sedem tisoč metrov in ta leti potem kot letiš pesek daleč čez obrežja in dobesedno zaprši Južno morje na velike daljave. Posebno trpi Nova Zelandija v jeseni od teh pesčenih viharjev. Množino letčnega peska, ki pade tam vsako leto na zemljo, cenijo na 50.000 ton, ki se vsuje kot gost rdeč srez po nasadih in gozdovih.

INSERIRAJTE V »JUTRO«

Uspeh

za uspehom

žanje, kdor se ob vsaki priliki poslužuje

»Jutroegaca« malega oglasnika!

Pouk

Jeseda 1 Din. davek 2 Din. za štiro ali dajanje na slova 5 Din. Najmanjši znesek 17 Din. Dtiaki 12 Din.

Kdo te najbolje pripravi za pisarn. delo

Tečaj za stenotipiste

Pouk v strojeopisu, stenografiji, knjigovodstvu, trg. govornem računanju, reklam. in. se odvori 2. oktobra. Solnina mesečno Din 120. Revni popust. Dnevni in večerni tečaj. Trgovski inštitut v Ljubljani — Kongresni trg št. 2/II.

Prodaj

Jeseda 1 Din. davek 2 Din. za štiro ali dajanje na slova 5 Din. Najmanjši znesek 17 Din.

Vabimo Vas k nakupu v najcenejši oblačilnici A. Prošek, Sv. Petra cesta 14.

Otroške vozičke

športna, groboka, igrače, triciklje, kočice, za malo donarja solidno blago samo pri S. Rebolj & drug. Ljubljana, Gospodarska c. št. 13.

Umrli nam je naš iskreno ljubljani oče, stari oče, tast itd., gospod

Ivan Pogačnik,
organist v pok.

Pogreb predragega bo v torek, dne 25. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne izpred mrtvašnice veže obče državne bolnice na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana-Rakek, dne 23. septembra 1934.

Žalujoči ostali.

Občina Ljubljana. Mešni pogrebni zavod

Občina Ljubljana
Mešni pogrebni zavod

V neizmerni žalosti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, da je naš nadvse ljubljani oče, stari oče, brat, stric, svak in tast, gospod

Franc Modrijan,
davčni upravnik v pok.

dne 23. t. m. po kratkem trpljenju, v 72. letu starosti, mirno v Gospodu zaspal.

Pogreb bo v torek, dne 25. septembra 1934 ob 4. uri popoldne izpred mrtvašnice, Vidovdanska cesta št. 9, na pokopališče k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 23. septembra 1934.

Žalujoči ostali.